

MASTEROPPGAVE

Reaksjoner innenfor det skeive miljøet

Tina Susanne Simensen

Dato: 02.Mai.2019

Master i psykososialt arbeid

Avdeling for helse og sosialfag

MPSA

Sammendrag

Masteroppgaven gir et bilde av hva lesbiske, homofile og transkjønnede opplever gjennom sin prosess med å formidle sin kjønnsidentitet. Det er individuelt fra menneske til menneske og ved å møte syv ulike personer, kan jeg få et innblikk i deres hverdag og hvordan det har vært for den enkelte. Oppgaven settes inn i et historisk perspektiv og funnene i studien settes opp mot relevant forskning. Temaet for oppgaven kan være relevant for de som jobber med mennesker på ulike arenaer, som f. eks. psykiatrien, i somatikken, i biveiledningstjenesten og i skoleverket. På slike arenaer kan det være nyttig å ha kunnskap om og kjenne til hvordan disse menneskene kan ha det og kjenne til temaer man kan snakke med de om.

I dag vokser de fleste av oss opp i et samfunn der vi får litt info om ulike begrep som kjønn, kjønnsuttrykk, seksuell orientering og kjønnsidentitet. Det er mer snakk om dette i dag, enn det var for noen årtier tilbake. Forskning rundt temaet er god og er spredt rundt omkring i verden, og folk blir mer opplyste i dag. Dette bidrar til å øke kunnskapen hos både fagpersoner innen helse- og velferdsfeltet og for privatpersoner. Denne oppgaven tar utgangspunkt i at vår selvfølelse kan påvirkes av vår egen kjønnsidentitet. Oppgaven forsøker å belyse hvordan denne kjønnsidentiteten kan påvirke oss positivt og negativt i møtet med samfunnet og våre egne holdninger til dette.

Metoden som blir brukt er kvalitativ, ved bruk av intervjuer med en semi - strukturert intervjuguide. Etter å ha transkribert materialet går det over i en analysedel der tematisk analyse står sentralt. Det er tatt frem flere sitat der alle informantene formidler sine opplevelser. Sitat som er valgt ut er de som er mest relevante i forhold til tema og belyses ved hjelp av teori. Analyse/drøftingsdelen inneholder det som det er aktuelt å drøfte om ut ifra min tolkning og teori.

Abstract

The Master's thesis gives a picture of what lesbians, gays and transsexuals experience through their process of communicating their gender identity. It is individual from person to person and by meeting seven different people, I can get an insight into their everyday life and how it has been for the individual. The assignment is put into a historical perspective and the findings in the study are set against relevant research. The topic of the thesis may be relevant for those who work with people in different arenas, such as. Psychiatry, in somatics, in the housing guidance service and in the school system. In such arenas, it can be useful to have knowledge of, know how these people can have it, and know about themes that you can talk to them about.

Today most of us grow up in a society where we get some information about different concepts such as gender, gender expression, sexual orientation and gender identity. There is more talk about this today than it was a few decades back. Research on the theme is good and is scattered around the world, and people are becoming more enlightened today. This helps to increase the knowledge of both professionals in the health and welfare field and for private individuals. This task is based on the fact that our self-esteem can be influenced by our own gender identity. The task attempts to shed light on how this gender identity can affect us positively and negatively in the encounter with society and our own attitudes to this.

The method used is qualitative, using interviews with a semi-structured interview guide. After transcribing the material, it goes into an analysis part where thematic analysis is central. Several quotes have been produced where all the informants convey their experiences. Selected quotes are those that are most relevant to the topic and are illuminated by theory. The analysis / discussion section contains what it is relevant to discuss about my interpretation and theory

FORORD

Det har vært en spennende og en lærerik prosess. Jeg har fått mulighet til å treffe syv fantastiske mennesker som har delt sin livshistorie, og bidratt til det som trengs i min oppgave. Jeg er så takknemlig for at dere stilte opp og delte så mye av dere selv.

Jeg har en dyktig veileder, Heidi Aarum ved høgskolen i Østfold som har vist stor engasjement til min interesse. Du setter av god tid til veiledning. Du gir meg konstruktive tilbakemeldinger som har gitt meg motivasjon til å fortsette arbeidet. Vi har hatt flere nyttige refleksjoner, der jeg har endret min tankeprosess. Selv om du var uheldig på din skitur, hindret det ikke deg i å gi meg den siste nødvendige veiledning ved siste innspurt.

Jeg vil også takke min kjære søster som har vært der hele veien med sin positivitet, og bidratt på veien med undrende og nysgjerrige spørsmål. Hun bidrar med anskaffelse av informanter og videreformidler sitt kunnskapsområde. Jeg må også takke min tålmodige mann om har vært med meg gjennom denne prosessen, og som er der for våre to barn, når jeg har hatt intervjuer og underveis i skriveprosessen. Familie og venner har også vært tilstede og støttet meg, og har uttrykt deres stolthet over mitt arbeid.

Til slutt vil jeg si tusen takk til mine medstudenter, for mange gode tilbakemeldinger på seminar, gode samtaler og flere lunsjpauser sammen. Det gjør det lettere å fullføre en masteroppgave, når man er i samme prosess og kan støtte hverandre.

Sarpsborg, 02.mai 2019.

Tina Susanne Simensen

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	6
1.1 Bakgrunn for valg av tema	6
1.1.1. Problemstilling og forskningsspørsmål	7
1.2. Begrepsavklaring	8
1.3 oppgavens oppbygning	9
2.0 Historisk tilbakeblikk	9
2.1 Litteratur gjennomgang	14
3.0 Metode	20
3.1 Kvalitativ forskning	20
3.1.1 Det kvalitative forskningsintervjuet	21
3.2 Utvalget	22
3.3 Gjennomføring av intervjuene	23
3.4 Tematisk analyse	25
3.4.1 Trinn en - bli kjent med materialet	25
3.4.2. Trinn to – trekke ut koder	26
3.4.3 Trinn tre - finne temaer	26
3.4.4. Trinn fire - revurdere tema	26
3.4.5 Trinn fem og seks i analysen: definere temaer og gi de navn	27
3.5 Etiske betraktninger	27
3.5.1 Informert samtykke	27
3.5.2 Konfidensialitet	28
3.6 Metoderefleksjoner	28
3.7 Troverdighet og bekreftbarhet	29
4.0 Vitenskapsteoretisk tilnærming	29
5.0 Min forforståelse	30
6.0 Tolkning av analysen	32
6.1 Forskningsspørsmål 1	33
6.1.1 Oppsummering av forskningsspørsmål 1	49
6.2 Forskningsspørsmål 2	50
6.2.1 Oppsummering av forskningsspørsmål 2	58
6.3 Forskningsspørsmål 3	59
6.3.1 Oppsummering av forskningsspørsmål 3	69
7.0 Avslutning	71
Litteraturliste	72

1.0 Innledning

Innledningsvis vil jeg presentere bakgrunn for valg av tema og avgrensninger som er blitt gjort i studien. Undersøkelsens formål, problemstilling og forskningsspørsmål blir presentert før begrepsavklaring. Til slutt følger en systematisk beskrivelse av oppgavens struktur og innhold.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Min forskningsinteresse er reaksjoner innenfor det skeive miljøet. Jeg håper at forskningsprosjektet skal bidra til ny kunnskap innenfor feltet, da jeg tror det er et behov. Det er spennende å se hvor mye forskning som finnes om temaet for å øke kompetansen. Motivasjonen for å forske på dette feltet, er min nysgjerrighet rundt individet som er lesbiske, homofile og transperson. Grunnen til at jeg valgte dette temaet er fordi jeg i min oppvekst selv har ei lesbisk søster, og har sterk interesse innenfor dette temaet.

Regjeringen har som mål å sikre lhbt-personers rettigheter. De vil motvirke diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Forskning viser at det fremdeles er behov for å styrke lhbt-personers rettigheter og livskvalitet. Handlingsplanen for perioden 2017-2020, utgitt av barne- og likestillingsdepartementet (2016) skal medvirke til at lhbt-personer skal kunne oppleve samfunnet som trygt og inkluderende (<https://www.bufdir.no/Lhbt/Dokumentside/?docId=BUF00003541>). Esben Esther Pirelli Benestad er en viktig kunnskapskilde i Norge til fenomenet, gjennom litteratur og forskning. Hen har i offentligheten stått frem som en rollefigur for andre i samme situasjon (Benestad, 2004).

Mitt inntrykk i møte med temaet er at lesbiske, homofile og transkjønnede blir sett på som en spesiell gruppe i samfunnet i forhold til de heterofile. Den forståelsen jeg hadde med meg da jeg startet har økt og samtidig bidratt til at jeg har fått mer kunnskap og kompetanse. Samfunnet er i en stadig endringsprosess når det gjelder positive holdninger knyttet til kjønn. Personene som deltar i prosjektet er valgt ut ifra aldersgruppe og kjønnsidentitet. Jeg har vært i kontakt med to homofile, to lesbiske, to transkjønnet kvinner og to transkjønnet menn i aldersgruppen 20-30år. Dette utvalget ble valgt for å sikre at temaet ble belyst fra de ulike kjønnsidentitetene. LH(B)T er en forkortelse for de tre gruppene jeg fokuserer på, men bifile er ikke med i min forskning av den grunn at det kan være vanskelig å få tak i disse

informantene. Mesteparten av de som omtaler seg som biseksualitet er blitt utelatt i studier av levekår og livskvalitet, inkludert mesteparten av forskningen på dette feltet (Grønningsæter m.fl, 2013, s. 15).

1.1.Problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstillingen ble endret etter gjennomførelsen av intervjuer, da de snakket mest om det som oppleves når de formidler sin kjønnsidentitet. Erkjennelsen som hver enkelt må gjennomgå blir nevnt, men det er ikke hovedbudskapet hos informantene. Den gamle problemstillingen var: Hva opplever de lesbiske, homofile og transepersoner i prosessen med å erkjenne og formidle sin kjønnsidentitet? Den ble endret til denne: hva opplever lesbiske, homofile og transepersoner i prosessen med å formidle sin kjønnsidentitet? Jeg er nysgjerrig på hvordan prosessen oppleves for dem som står i det, og ønsker å finne ut mer om dette.

Temaet er interessant på grunn av plassen til disse i samfunnet. Disse er en marginalisert og stigmatisert gruppe mennesker, som prøver å passe inn i et svært kjønnssegregert samfunn. Foreningen FRI skriver at forskning viser at det er større forekomst av helserelaterte plager blant lhbt-befolkningen sammenlignet med majoritetsbefolkningen (foreningenfri.no). Kjønnsbetegnelsen er skeive og det er et begrep som omhandler lesbiske, homofile og transepersoner og enda flere som finnes, men som jeg ikke går inn på. Jeg valgte å ikke se nærmere på andre kjønnsidentitets grupper, da jeg må avgrense meg og vil fokusere på disse tre. Samfunnet inneholder forskjellige individer som må tilpasse seg etter hvor de lever. Alle mennesker er tildelt et kjønn ved fødsel og underveis i utviklingen finner de seg selv.

I voksen alder er det ikke sikkert at det føles riktig å være i den kroppen, med det kjønn man allerede er tildelt og må inneha. Det er også mennesker som tiltrekkes av samme kjønn. Jeg ønsker å finne ut av hva som er viktig i den enkeltes prosess. Det er allerede mye forskning på dette temaet og samtidig er det økt fokus rundt det som omhandler kjønnsinkongruens, kjønnsuttrykk, identitet og seksuell orientering. Det som er mest relevant for min forskning er å søke bredt etter forskning og litteratur i feltet. Det vil ikke bli for mektig med enda mer teori og kunnskap, men det vil heller bare føre til økning av kunnskap på dette feltet.

Forskningsspørsmålene er:

1. Hvordan opplever personer som formidler for første gang at de er lesbisk, homofil eller transeperson å bli møtt i vennekretsen og i familien?
2. Hvordan opplever personer som identifiserer seg som enten lesbisk, homofil eller transeperson at de har det psykososialt etter at de har formidlet sin kjønnsidentitet?
3. Hvordan er forståelsen/ relasjonen mellom individet og lokal-samfunnet?

Spørsmålene har hver sine analytiske spørsmål som er med på å svare på hvert enkelt forskningsspørsmål, som igjen svarer på problemstillingen.

1.2.Begrepsavklaring

Seksuell orientering er et begrep som ikke står i min problemstilling, men begrepet omfatter lesbiske og homofile. Det omfatter tiltrekning (forelskelse), atferd (seksuell omgang) og identitet (Institute of Medicine, 2011 i Grønningsæter m. fl, 2013, s.139). Det å være lesbisk betyr og like det samme kjønn som er jenter, men det er ingen entydig definisjon på hva det er å være lesbisk. Å være homofil innebærer å like det samme kjønn som er gutt. Å være transkjønnet benyttes ofte som en paraplybetegnelse, for å favne mangfoldet av kjønnsoverskridende identiteter som går utenfor og utover tokjønnsmodellen, og som faller utenfor den sosiale normen. Trans forbindes ofte med kjønnsoverskridende personer som i større eller mindre grad opplever uoverensstemmelse mellom kjønnsidentitet og biologisk kropp (Hendricks og Testa, 2012). Det handler om persons selvopplevde kjønnsstilørighet og det sier ikke noe om personens legning/seksuelle orientering (Grønningsæter m.fl,2013). Det å formidle innebærer å bringe noe videre til noen andre, og i dette tilfelle stå frem som lesbisk, homofil eller transeperson. Kjønnsidentitet er hvem vi forstår oss selv som og hvordan vi blir forstått av andre. Det finnes mange som ikke føler seg hjemme i kjønnsrollen som gutt eller jente (sex og samfunn.no). Kjønn er et vanskelig begrep og definere på en presis måte. På det personlige plan handler det om hvordan vi forstår oss selv, hvordan vi uttrykker oss, hvordan vi møter oss selv og andre. I A-magasinet #47, s.31, 2018 står det skrevet at transseksualisme må ikke forveksles med transvestisme. Det handler grunnleggende om identitet og har ingenting med seksuell orientering å gjøre.

1.3 oppgavens oppbygning

Avgrensningen er gjort med bakgrunn i det jeg er nysgjerrig på og vil øke kunnskapen om. Jeg har fokus på de lesbiske, homofile og transepersoner i alderen 20-30år. Denne alderen er valgt fordi jeg ønsker å treffe ulike unge individer som er i nærheten av min egen alder. Målet er å finne ut hvordan opplevelsen deres er i prosessen med å formidle sin kjønnsidentitet. Omfanget ville vært for stort dersom flere skeive skulle vært med. Det er utført til sammen syv intervjuer til. Oppgaven er bygd opp slik: hoveddel med historisk tilbakeblikk og litteraturgjennomgang, en større metodedel som består av gjennomførelsen av intervjuene, analyse/drøftings metode med oppsummering etter hvert forskningsspørsmål. Det siste kapittelet har en avsluttende del.

2.0 Historisk tilbakeblikk

Det å gå tilbake i tid for å få et innblikk i hvordan historien er omkring kjønn, er nødvendig for å få til et kunnskapsrikt emne. Det er viktig å se på utviklingen fra starten av 1900 tallet og frem til nå, for å klare å få et overblikk over utviklingen i samfunnet. Jeg hadde ingen kunnskap rundt dette, så dette har gjort meg en erfaring rikere. Jeg har funnet en del på internett, men også i annen relevant litteratur.

Magnus Hirschfeldt, tysk sexolog var den første som brukte ordet transseksualisme og i 1918 beskrev han sinnets eller sjelens transseksualisme. 30 år senere, 1949 ble betegnelsen benyttet av D.D. Cauldwell om en tilstand han kalte «psychopathia transsexualis» (Benestad, 2004). Esben Esther Pirelli Benestad er kjent som lege, professor og sexolog og skriver i Hertervig forlag (2004) som heter «transekjønn og diagnoser» at kjønn både er et vesentlig innslag i samfunnslivet og en personlig opplevelse som svært mange knyttet til den de er. Kjønn oppfattes som en vesentlig del av ordet identitet. «*Trans betyr tvers over, på den andre siden eller gjennom*» (Almås & Benestad, 2017). Det er en person som en født i feil kropp, en født mann men føler seg som kvinne og motsatt. Transseksualisme er en nyttig og operasjonell diagnose som åpner opp for at de får medisinsk behandling og støtte. Almås & Benestad (2017) beskriver at etter hormonell og kirurgisk behandling føler mange seg «født på nytt» (ibid).

Regjeringen har en veileder for å systematisere og styrke utenriksstasjonens arbeid mot LHBT. Esben Ester sier at det har skjedd et paradigmeskiftet i juni 2018 og henviser til verdens helseorganisasjon (WHO) som har fjernet «transseksualitet» og de andre transdiagnosene fra det medisinske diagnosesystemet ICD-11 og byttet det med begrepet «kjønnsinkongruens». Det er ikke noe som heter det motsatte kjønn lenger. Det er en erklæring om at kjønn er mer mangfoldig og i tråd med internasjonal trend i retning av å anerkjenne et større kjønnsmangfold enn kun mann og kvinne (Bolstad,2019).

I 2017 ble 170 ungdommer henvist til rikshospitalet fordi kjønn de er tildelt ved fødsel motstrider med det de føler seg som. I 2000 var det bare noen få som kom frem. Det er ingen som kan forklare den eksplosive økningen, og forskningen har så vidt begynt (forskning.no). Det er mye lettere å finne frem til kunnskap på feltet nå enn for 20år tilbake da det var lite snakk om dette. Nå oppleves det en større åpenhet og mer forskning øker på. Esben Esther sier at det finnes syv kjønn; hunkjønn, hankjønn, interkjønn, transkjønn, kjønnsflytere, kjønnsavviser og evnukkjønn (Benestad,2004). For de personer som opplever samsvar mellom hjernekjønn og forplantningskjønn brukes begrepet CIS og det beskriver mine informanter som er lesbiske og homofile, samt det gjelder de heterofile (Almås & Benestad, 2017).

Lov om endring av juridisk kjønn av helse og omsorgsdepartementet (2016) §2 er sentralt (<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2016-06-17-46>). Transpersoner kan endre navn (juridisk kjønn) til det man vil hete, før man går gjennom kjønnskifte. Det gjelder alle personer som er bosatt i Norge og som opplever å tilhøre det andre kjønn, enn det man er registrert med i folkeregisteret. Frem til 2016 ble det i Norge håndhevet et krav om kirurgisk fjerning av testikler eller ovarier for å endre juridisk kjønn. Dette har blitt omtalt som tvangssterilisering, som igjen har medført brudd på menneskerettighetene og brudd på norsk lov (psykologtidsskriftet.ni/kronikk/2019).

Harry Benjamin Ressurssenter (HBRS) og Rikshospitalets GID-klinikk insisterer på at transseksualisme handler om normalitet og entydighet. Livshistoriene til mange transseksuelle viser at transseksualisme også handler om seksuelt mangfold, kategorioverskridelse og kjønnets grunnleggende uklarhet. Overlege og leder for Nasjonalt behandlingssenter for transseksualisme ved rikshospitalet heter Anne Wæhre.

Her utredes alle under 18år som ønsker behandling (forskning.no). Almås & Benestad (2017) beskriver en tredelt behandlingsmodell, i tråd med Standards of care (Coleman et. al.,2011); psykologisk rådgivning, eventuell terapi, hormonbehandling og kirurgisk behandling (Almås & Benestad, 2017, s. 320). Det er klienten som forteller om sitt eget behov, og noen vil bare ha hormonellbehandling og noe kirurgisk inngrep ved å fjerne bryster, mens kjønnsorganene forblir kvinnelige (Ibid).

Transpersoner med diagnosen F64.0, med endring per februar, 2019 til ICD-11 (helse til alle kjønn) må bli godkjent som pasient ved GID (gender identity disorder) - klinikken ved Oslo universitetssykehus, Rikshospitalet for å være kvalifisert til kjønnsbekreftende behandling.

Målsettingen er at personen skal oppleve at kropp og kjønnsidentitet stemmer overens.

Transseksualisme, defineres i henhold til ICD-10-kriteriene om et sterkt ønske om å leve og bli akseptert som tilhørende det annet kjønn. De har ofte et ønske om kirurgisk eller hormonell behandling for å få kroppen til å bli i mest mulig samsvar med det foretrukne kjønn (<https://tidsskriftet.no/2010/02/kronikk/kjonnsoperasjoner-og-kjonnsdefinisjoner-hvor-sitter-kjonnet>). I 1962 ble den første kjønnsopererte mann (kvinne til mann) operert i Norge på Aker sykehus. I 1963 ble den første kjønnsopererte kvinne (mann til kvinne) på rikshospitalet. Det henvises årlig 100-120 personer til utredning og omtrent 25-30 får diagnosen (Arntzen & kahrs, 2013).

Psykiatrien har hatt stor påvirkning på hvordan LHBT-personer er blitt møtt og definert siden 1800-tallet og frem til i dag. Filosofen Michael Foucault har dokumentert at identiteten som homofil ble brukt for første gang på 1800 tallet. *Legen Sigmund Freud var også med på å forandre synet på homoseksualitet gjennom sin psykoanalytiske teorier* (Skårderud, et.al.2018, s.464). Han var opptatt av at alle mennesker er født bifile, i den forstand at man fra fødselen av er i stand til å bli tiltrukket av mennesker av det samme kjønn. I 1960 årene begynte gradvis en seksuell frigjøringskamp, som endte med avkriminalisering. I Norge vedtok stortinget i 1972 at sex mellom menn ikke lenger skulle være forbudt, mens norsk psykiatrisk forening fjernet diagnosen homofili i 1977 (Skårderud, et.al, 2018, s.464).

Det har vært flere historiske endringer som er betydningsfulle for hvordan vi forstår kjønn og seksualitet. Filosofen Simone de Beauvoir var kritisk til at samfunnet la for stor vekt på forskjellene mellom menn og kvinner. Hun hevdet at man sosialiseres inn i tradisjonelle kjønnsroller. I senere tid har blant andre den toneangivende filosofen og kjønnsforskeren

Judith Butler hevdet at vi lever i en heteronormativ verden (Ibid, s.465). Både innenfor samfunnsvitenskapelig og naturvitenskapelig forskning blir det altså stadig tydeligere at ideen om at det finnes bare to kjønn, basert på ytre kjønnskarakteristika, er presis.

I dag er det vanlig å tenke at en persons kjønnsidentitet er resultatet av en kompleks utvikling som blir påvirket av ulike biologiske, psykologiske, sosiale og kulturelle forhold (Ibid, s.466). Biologiske forhold er kromosomer, hormoner, hormonreseptorer, primære og sekundære kjønnskarakteristika og nevrokjemi. Sosiale forhold er familien, skolen, venner, religiøse institusjoner. Kulturelle forhold er verdier, teorier, stereotypier og ulike måter å forstå kjønn på. Fremstilling av kjønn i media har betydning for hvordan man selv takler det å skulle komme ut i blant nære. Det er vanskelig å skille hva som skyldes kultur og samfunn fra biologiske forhold (Skårderud, 2018).

Karen-Christine «Kim» Friele, stod frem for å være homokampens største våpendrager og arbeidet for homofiles rettigheter gjennom flere tiår. Den tidlige homoforskningen fokuserte på årsaken til fenomenet, gjennom biologisk, medisinsk og psykiatrisk forskning, da denne forskningen så på denne gruppen som et avvik eller en feilutvikling i mennesket (Heidi Eng i Lorentzen & Muhleisen, 2006). Den politiske homobevegelsen startet sin rettighetskamp og sitt synliggjøringsprosjekt. Holdningene til homoseksualitet var i ferd med å bli sett på som en legitim livsform med krav på like rettigheter som andre samfunnsborgere. I 1972 ble straffeloven endret slik at homofile handlinger mellom menn ikke lenger var forbudt. *I 1977 ble for eksempel homofile «friskmeldt» da Norsk psykiatrisk forening anbefalte at de ikke lenger skulle bruke «homofili» som psykiatrisk diagnose* (Moxnes, 1995, s.36 i Grønningsæter, 2013, s.39). Det ble strøket som «mentale» forstyrrelser i 1978. Homofile ble lovbeskyttet mot diskriminering i 1981. Homofile fikk rett til partnerskap i 1993 (kjellemann.wordpress.com). Wenche Lowzow åpnet lesbisk stortingsrepresentant fra 1977 og lever ikke i dag. De kjørte i åpen vogn og fikk sjampanje fra butikkene, og for den rettslige tryggheten var dagen viktig. Partnerskapet ga de økonomisk likeverd, like plikter, ansvar og rettigheter som alle andre som lovet å holde sammen (nrk.no).

Queer-Theory

Det er mye snakk om Queer- Theory, som ble raskt oversatt til «skeiv» i Norge og den forteller litt om utviklingen videre. Parallelt med utviklingen av homoforskningen vokste det på 1980 og 90 tallet frem en kritikk som ble kalt queerteori. Begrepet «queer» som er et engelsk ord som betyr rar, merkelig, annerledes, avvikende og homoseksuell og brukt tidlig på 1500 tallet.

Den første som introduserte begrepet queer-teori var filosofen Theresa de Lauretis, i et innlegg på en konferanse ved University i California, Santa Cruz, i 1990. Hun forklarer hennes betegnelse for å indikere at det er minst tre sammenhengende prosjekter på spill innen denne teorien: å nekte heteroseksualitet som referanse for seksuelle formasjoner, en utfordring for troen på at lesbisk og homofile studier er en enkelt enhet, og et sterkt fokus på de måtene som raseformer for seksuell forspenning. Leuretis foreslår at queer teori kan representere alle disse kritikkene og gjøre det mulig å revurdere alt om seksualitet. Queerteoriets opprinnelse er vanskelig og tydelig definere, siden den kom fra flere kritiske og kulturelle sammenhenger. Dette er inkludert feminisme, poststrukturalistisk teori, radikale bevegelser av farger, homofile og lesbiske bevegelser, aidsaktivisme, mange seksuelle subkulturelle praksiser som sadomasochism og postkolonialisme. Selv om queerteori hadde sin begynnelse å utdanningsområdet, hadde de kulturelle begivenhetene rundt opprinnelsen også stor innvirkning. Aktivistiske grupper presset tilbake på 1980-tallet mot mangelen på regjeringens intervensjon etter utbruddet av AIDS- epidemien. Gay aktivistgrupper som ACT-UP og Queer Nations tok ledelsen for å tvinge oppmerksomheten mot både AIDS-epidemien og homofile, lesbiske i samfunnet som helhet (guides.library.illinois.edu/queertheory/background).

Andre viktige bidragsytere til skeiv teori er filosofen Judith Butler og litteraturviterne Eve Kosofsky Sedgwick, David Halperin, Michael Warner og Lee Edelman. Blant nordiske forskere som har vært opptatt av skeiv teori er det; Fanny Ambjørnsson, Martin Berg, På Bjørby, Agnes Bolsø, Matias Danbolt, Don Kulick, Ellen Mortensen, Nils Axel Nissen, Tiina Rosenberg og Jan Wickmann (snl.no/skeiv_teori.no). Homobevegelsen ønsket at det ble nedfelt i lovs form at de har rett til å inngå partnerskap og deretter ekteskap. Det som fantes av radikale politiske visjoner på 1970 og 80 tallet med ideer om hva en familie er ble redusert til barn og ekteskap for alle (bolsø,2010).

I 2011 kom det en ny litteraturgjennomgang fra IOM (institute of medicine) i USA om helseforhold hos lesbiske, bifile, homofile og transpersoner. Forskningsfunnene tyder på høyere forekomst av psykiske lidelser, selvmordstanker og selvmordsforsøk blant LHB personer, at lesbiske og bifile kan ha større hyppighet av overvekt og brystkreft, at LHB personer røyker og bruker alkohol og narkotika og at de oftere opplever stigmatisering, diskriminering og vold.

Det har blitt gjort flere undersøkelser og det er tydelige forskjeller, som jeg ikke vil gå inn på nå, og det er vanskelig å trekke sikre konklusjoner om helse og sykdom. Minoritetsstress er en tilleggsbelastning som kan finne sted, eks; vold, diskriminering og fordommer (Grønningsæter m.fl, 2013).

Seksualitet og kjønn har alltid vært innvevd i samfunnsmessige maktforhold og omvendt. Den fransk Sosiologen Michel Foucaults forfatterskap fikk stor innflytelse på kjønns og seksualitetsforskningen. Første bind av trebindsverket hans om seksualitetens historie, utgitt for første gang i 1978 inspirerte mange. Begrepet «diskurs» er sentralt siden det er gjennom noen bestemte og moderne ide og praksisformasjoner(diskurser)at seksualitet i det hele tatt blir et fenomen. Den homofile kan omtales av diskursbegrepet i tre betydninger: tilstede i verden som homofil, skilsmissebarnet som bare kan finnes i ekteskap, Medisin og jus der den homofile ble kartlagt gjennom juridiske dokumenter medisinske tekster og behandlingsformer. Den siste omhandler identifisering av en kategori for homofile personer (bolsø,2010). Queer-teoretikere og aktivister inspirert av queer teori har vært opptatt av å synliggjøre fenomener som bryter med det som er blitt sett på som normalt, naturlig, normativt, heteroseksuelt og streit.

2.1 Litteratur gjennomgang

Etter å ha gjort litteratursøk i flere databaser, har jeg valgt å referere til et utvalg av tidligere forskning som jeg anser som relevant i forhold til min forskning. Jeg har benyttet søkemotorer som; bibsys, oria og google scholar. Aktuelle søkeord har vært: kjønnsforskning, queer theory, identitet, holdninger, stigma, kjønnsuttrykk, mentalisering, seksuell orientering og kjønnsinkongruens. Jeg vil ta for meg masteroppgaver, ulike rapporter og se på hva de ulike foreningene har tatt for seg og hvordan de jobber med å få spredt kunnskap. Dette kan være relevant for mitt prosjekt.

Det er flere spennende masteroppgaver som omhandler dette tema som jeg ønsker å nevne. Ina Lerøy skrev i 2010 en masteroppgave med navnet «som alle andre kvinner og menn. Kjønn, identitet og seksualitet i tekster om transseksualisme innen medisin, sexologi og hos LLH. Hun fokuserer på det medisinske behandlingsapparatet og aktører med tilknytning til det eller som er kritiske til det, og undersøkelsen foregår på institusjonsnivå.

Tor Folgerø og Tone Hellesund ga ut en artikkel med navnet «Transseksualitet på norsk» i 2009 og her kan vi lese om transpersoner i Norge og hvordan mange av informantene kun har fortalt sine nærmeste om hvordan de lever og hvordan de vil leve normalt.

Kjønnsforsker og åpen lesbisk trans Susan Stryker ga ut boken «transgender history» i 2008. Boken handler om transkjønnede sin historie i Amerika fra 2.verdenskrig til 2000.tallet. Hun forklarer hvordan transpersoner har kjempet for å få inn Tèn inn i LHBT, og selv om det nå har blitt et «mainstream» akronym er det fortsatt mennesker som ser på disse som utskudd.

I fra 2013 har Anniken Sørli en spennende masteroppgave, der hun har undersøkt hvorvidt lov og praksis respekterer retten til kjønnsidentitet. Hun har blant annet intervjuet transpersoner i ulike alder og foreldre til barn som er trans. I denne masteroppgaven finner vi også historisk tilbakeblikk i forhold til kjønnsbekreftende behandling i Norge. Anniken Sørli utga også i 2018 en doktorgrad som heter «The Right to Gender Identity. A grounded life cycle perspective» der hun undersøker hvorvidt loven og praksis respekterer retten til kjønnsidentitet.

I 2016 skrev Camilla Knudsen Bjørhusdal og Inger Camilla Storøy en bacheloroppgave: «Når kjønn blir en utfordring: Transepersoner og deres erfaringer». Denne undersøkelsen har som formål å utforske hvordan transepersoner opplever sin prosess, fra et kjønn til et annet, fra barndom til puberteten og videre til voksenlivet. Den består av tre dybdeintervjuer av transepersoner med ulike bakgrunn. Min forskning handler også om opplevelser, men kun fra voksenlivet. Samme året ga Stine Grande Ruiz ut en masteroppgave ved det medisinske fakultet/Institutt for helse og samfunn/avdeling for sykepleievitenskap ved universitetet i Oslo: «en kvalitativ studie om opplevelsen av stigmatisering relatert til det å være født i feil kropp». Gjennom resultatene vises to overordnede temaer; minoritetsstressorer og stresslindrende faktorer. Samtlige rapporterte mindre opplevd og faktisk erfart stigmatisering etter kjønnsbekreftende behandling, da de begynte å passere som sitte rette kjønn.

Jeg fant en masteroppgave av Ellen Marie Trosby skrevet vår 2016 som tar for seg kjønnsidentitetstematikk i skolen. Hun undersøker ungdoms egne erfaringer når det gjelder livssituasjon med en kjønnsidentitet som ikke samsvarer med biologisk kjønn.

Våren, 2016 av Alvilde Aase Finch ved universitetet i Oslo. «Det er ufattelig deilig når andre oppfatter deg som den du faktisk er!» Hun undersøker i hvilken grad stemmen og den uttrykk er viktig for kjønnsidentitet hos personer med kjønnsinkongruens.

I 2017 skrev Christina Drage en masteroppgave i kulturvitenskap ved universitetet i Bergen, om kjønn i endring. Hun tar for seg hoved posisjonene «født i feil kropp» og trans, undersøker opplevelser rundt egen kjønnsidentitet og hvordan dette blir diskutert innad i transmiljøet.

Hun vil se på likheter og ulikheter hos disse to posisjonene.

Det er også en masteroppgave fra 2018 med tittelen «stemme og livskvalitet hos personer med kjønnsinkongruens». Det er en kvalitativ studie med vekt på logopediske problemstillinger av Sissel Heibek og Marta Olivia Rosseland-Bakke. Det er mange masteroppgaver innenfor dette tema, om de individuelle erfaringer og opplevelser. Det vises at alle er forskjellige og har ulik erfaring.

Rapporter og relevant forskning

Det er flere rapporter og relevant forskning på dette feltet. Det er blant annet holdninger til lesbiske kvinner, homofile menn, bifile kvinner og menn og transpersoner (LHBT-personer) – Gerald P. Mallon er en amerikansk forfatter og sosialarbeider som fokuserer på LGBTQ familie problemer. Han er for tiden Julia Lathrop, professor i barnevern og assisterende dekan for stipend og forskning ved Silbermans skole for samfunnsarbeid ved Hunter College, City University of New York. Han er også direktør for National Center for Child Welfare Excellence og en adoptivforelder. Mallon er en internasjonalt anerkjent ekspert på LGBTQ-barn, ungdom og familieproblemer, særlig når det gjelder barnevern. Gjennom hans skrift-, advokat- og opplæringsarbeid har han påvirket store endringer i politikk og praksis med hensyn til LGBTQ-ungdom i barnevernsystemet. Hans nye publikasjoner er sosialt arbeid med lesbiske, homofile, bifile og transpersoner. Jeg nevner noen av publikasjonene uten å gå inn på disse: «lesbian and gay youth issues: A practical guide for youth workers», «foundations of social work practice with lesbian and gay persons», “Knowledge for practice with transgendered persons» og «there`s no place like home: achieving safety, permanency, and well-being for lesbian and gay adolescents in out-of-home care settings”(scholar.google.no).

En narrativ levekårsundersøkelse av Fafo (2009) av Grønningsæter & Nuland tar for seg situasjonen til samene, og disse har nesten vært glemt i forskningen. Denne rapporten har som mål å gi kunnskap om hvordan det er å leve som lesbisk eller homofil same i dag.

Seksuell orientering og levekår (2013) av Normann, Anderssen og Kirsti Malterud er gjennomført på oppdrag fra barne- ungdoms- og familiedirektoratet og som omfatter kartlegging av levekår for lesbiske, homofile og bifile i Norge og kartlegging av holdninger i befolkningen overfor LHBT-personer.

En større landsomfattende representativ spørreundersøkelse (2008-2013) skrevet av Normann Andersen og Hilde Slåtten er viktig, er en del av prosjektet over og omhandler holdninger til lesbiske kvinner, homofile menn, bifile kvinner og menn og transpersoner (LHBT-personer). Den ble gjennomført blant et utvalg på 1254 personer i Norge der 611 var menn og 643 var kvinner, i alderen 16-80år. I 2013 kom en kunnskaps gjennomgang av fafo om «LHBT i arbeidslivet» av Vidar Bakkeli og Arne Backer Grønningsæter.

Olav Elgvin, Kristine Bue og Arne Backer Grønningsæter er forfattere bak fafo rapporten fra 2013; «Åpne rom, lukkede rom: LHBT i etniske minoritetsgrupper». Rapporten tar for seg hvordan det er å leve som lesbisk, homofil, bifil eller transperson når man har ikke-vestlig etnisk minoritetsbakgrunn. Noen lever åpent og møter aksept, men noen må bryte kontakt med familien (fafo.no). Forskningsprosjektet «skeiv på bygda» skrevet av Helga Eggebø, Maria Almli og Marte Taylor Bye (2015) intervjuer 24 unge LHBT-personer som lever på bygda der det er under 20.000 innbyggere.

Den første norske levekårsundersøkelsen som omhandler transepersoner, på oppdrag av Barne- ungdoms- og familiedirektoratet er sentral av forfatter Van Der Ros, Janneke som er feminist og transforsker har fulgt kjønnsforskningen fra kampen for kvinnefrigjøring. Alskens folk: Levekår, livssituasjon og livskvalitet til personer med kjønnsidentitetstematikk (2013) skrevet av likestillingssenteret er Rapportens formål er å avdekke levekår, livssituasjon og livskvaliteten til transepersoner i Norge. Hovedfunnene i den første delen er mest relevant for meg da den viser hvordan mangelen på kunnskap om, og liten forforståelse for temaet har store konsekvenser for de det gjelder i form av utestenging og stigmatisering. Men når de får leve i samsvar med egen kjønnsuttrykk økes livskvaliteten.

Den andre delen viser hvordan helsevesenets kompetanse og tilbud har mangler, og i mange henseender virker ekskluderende. Behandlingstilbudet er kun mot de som passer inn i diagnosekriteriene sett av helsemyndighetene (Van der Ros, 2013). Van de Ros har også utgitt en artikkel i fontene forskning 1/2014 som heter «når kjønn er et valg – transpersoners inntreden i verden. Den formidler erfaringer fra transpersoners erkjennelses- og tre-inn-i-verden-prosesser, med det formål å øke kunnskapsnivået om utfordringer personer med kjønnsidentitetstematikk møter hos yrkesgrupper i velferdssektoren som vil møte trans i sin arbeidssituasjon.

Jeg kom over en eksamens rapport med navnet « Book, vilken dag! Opplevelser som transeperson i det heteronormativa rummet» skrevet av Elis Frederiksen ved Linneuniversitet i vaxjø 2017. Det er et bokprosjekt om det å være transeperson i Sverige og denne skildrer en dag i livet til en transeperson. For å avdekke heteroseksualitetens dominerende posisjon i vårt samfunn er begrepet heteronormativitet et nyttig analytisk redskap (kulick,1996). Det viser tydelig at de heteronormative forventningene ligger til grunn i vår kultur (Ohnstad & Malterud, 2006).

Det er også flere foreninger som dekker temaet, og det er skeiv ungdom og FRI som er foreningen for kjønns og seksualitetsforhold som ledes over hele Norge. «*FRI arbeider for likestilling og mot diskriminering av personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet i Norge og i resten av verden*» (<https://foreningenfri.no/>). Den som har det vanskelig og trenger noen å snakke med kan ta kontakt med de og få støtte.

Bufdir jobber for å bedre levekårene og livskvaliteten for de som er lesbiske, homofile, transpersoner, bifile, interkjønnpersoner og queerpersoner. Her kan man få tips og råd på det man trenger (<https://www.bufdir.no/lhbt/>).

«*Sex og samfunn er landets største senter for seksuell og reprodktiv helse og rettigheter*» (<https://www.sexogsamfunn.no/>). De jobber for å forebygge seksuelt overførbare infeksjoner, uplanlagte graviditeter og abort (ibid).

Det er LLH som er landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner og de jobber for et bedre vern mot diskriminering for alle minoriteter (<https://www.skeiv.no/Templates/Sections/Common/Article.aspx?id=902>).

Rosa kompetanse er et flott tiltak og er en del av FRIIs fagavdeling. De tilbyr kompetanseheving om kjønn og seksualitetsmangfold til ansatte på helse-sosial- barnevern, på skolen, i barnehage og justissektorene, samt til bedrifter (<https://foreningenfri.no/rosa-kompetanse/om-rosa-kompetanse-rk/>).

I 2014 var det et prosjekt som tok for seg kjønnsidentitet i skolen. Dette prosjektet var arbeidsmetoden i faget ekstern samfunns psykologisk praksis for profesjonsstudenter i psykologi ved NTNU. Problemstillingen var hvordan psykologen kan bistå skolen i å nå de aktuelle målene i Kunnskapsløftet, på en måte som fremmer psykisk helse for barn og ungdommer. Det ble intervjuet fem lærere ved to ulike barneskoler om hvordan disse tok for seg kjønnsidentitet i sin undervisning. Til tross for lærernes ønske om å være åpne og inkluderende i undervisningen, viste deres kunnskap om kjønnsidentitet seg å være mangelfull.

Helse og omsorgsdepartementet har en strategi om seksuell helse (2017-2022) som heter «snakk om det!» Det omhandler hvordan de jobber for å dekke dette på alle områder, gjennom barnehage, skole og arbeidslivet. Barne- og likestillingsdepartementet har en handlingsplan som heter trygghet, mangfold, åpenhet og handler om regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk 2017–2020. Planen har over 40 tiltak som dekker flere samfunnsområder.

Regjeringen har som mål å sikre LHBT personers rettigheter, samt bidra til åpenhet og aktivt motarbeide diskriminering hos målgruppen (https://www.regjeringen.no/contentassets/6e1a2af163274201978270d48bf4dfbe/lhbt_handlingsplan_web.pdf). Diskrimineringsloven som trådte i kraft 1. januar 2014 om seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk gir vern mot diskriminering og trakassering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

3.0 Metode

I dette kapitlet vil jeg gi et innblikk i hvilken forskningsmetode jeg har benyttet meg av i min forskning. Jeg har benyttet kvalitative intervjuer som datainnsamlingsmetode og hensikten med oppgaven er å analysere og drøfte hva lesbiske, homofile og transpersoner opplever i prosessen med å formidle sin kjønnsidentitet. Jeg starter med å si litt generelt om kvalitativ forskning, for deretter å gå nærmere inn på utvalget og selve gjennomføringen av intervjuene. Jeg presenterer også de ulike trinnene i min tematiske analyse, for deretter å avslutte med etiske betraktninger på arbeidet jeg har gjennomført.

3.1 Kvalitativ forskning

Kvalitativt intervju er valgt ut ifra problemstillingens oppbygning, da jeg ønsker å få innsikt i personers erfaringer, meninger og følelser, altså livet til personene. Hensikten er å fremskaffe detaljrik informasjon eller en ny forforståelse. Det skjer en interaksjon mellom intervjuer og informant der begge deltar aktivt og jeg har behov for å stille andre oppfølgingsspørsmål underveis. Forholdet mellom nærhet og distanse er viktig i møte med informanten. Forskeren får mange inntrykk under intervjuet og kjenner på noen av narrative gjennom kroppslige reaksjoner, og det kan f.eks være over hvor triste opplevelsene har vært for disse menneskene. Jeg har etter hvert intervju skrevet ned egne tanker og følelser i møte med den andre, og det er samtidig viktig og ha en distanse til det. Intervjusituasjonen er en asymmetrisk relasjon siden det er forskeren som tar initiativ til intervju (Larsen,2017). I kvalitativ forskning er utvalget som regel lite. Årsaken til det er fordi hensikten er å få detaljrik informasjon og kunnskap om enkeltindivider. Målet er å innhente data som bidrar til ny innsikt i eller ny forforståelse av det som studeres (Brottveit, 2018). Jeg vil få en dypere innsikt i dette undersøkelsesfeltet. Når forskeren skal få innsidekunnskapen prøver de å minimalisere avstanden mellom seg selv og forskningsdeltakerne (Guba & Lincoln, 1988 i Nilssen, 2012). Det er en fordel å arbeide bevisst med egen subjektivitet gjennom refleksivitet, da det kan bidra til å sikre at forskeren ikke mister forskerblikket, men klarer å skape nødvendig distanse til forskningsdeltakerne, konteksten og datamaterialet (Nilssen, 2012).

Det å arbeide bevisst med egen subjektivitet gjennom refleksiviteten kan gjøres ved å skrive notater etter hvert intervju for å få frem tanker og følelser etter samtale med informant. Det er viktig å vite hvor man står selv og skape en viss avstand men ta med sin forforståelse inn i prosessen. Forskerrefleksivitet er en erkjennelse av at kvalitativ forskning er påvirket av forskerens subjektive og individuelle teorier. *Forskningen reflekterer uunngåelig forskerens livshistorie slik den fremkommer gjennom bakgrunn, verdier, holdninger, interesser, behov, miljø. osv.* (Nilssen, 2012, s.139). Forskerens verdi som forskningsinstrument avhenger av om forskeren er konstant selvbevisst på sin rolle, sine interaksjoner, sitt teoretiske ståsted og sitt empiriske materiale (Delamont, 1992 i Nilssen, 2012).

3.1.1 Det kvalitative forskningsintervjuet

Jeg har gjennomført semi-strukturerte intervjuer som hadde en varighet på ca 1 time pr. intervju. I denne prosessen benyttet jeg taleopptaker, for å sikre nødvendig informasjon. I tillegg tok jeg noen notater underveis. Min strukturerte intervjuguide blir brukt gjennom hele samtalen, men flere spørsmål kan lett gå inn i hverandre, så noen er hoppet over underveis. Det kalles en fleksibel intervjuguide, da man kan endre rekkefølge og stille oppfølgingsspørsmål der det er nødvendig. Oppfølgingsspørsmålene som jeg hadde klare på forhånd til spørsmålet som omhandlet hvordan reagerte familien/venner når du fortalte det? var: hva skjedde så, hva tenkte du da, hva følte du da, hva tenker du om det nå? Jeg brukte det naturlig noen få steder der jeg ønsket påfyll til spørsmålet. Når jeg laget intervjuguiden forberedte jeg det slik at møtet og interaksjonen med informant gikk enklere ved å lage åpne spørsmål, der informanten kan komme med en beskrivelse av gjennomlevede opplevelser (Brottveit, 2018). Kommunikasjon omhandler også felles interesseområder underveis som faller seg naturlig. Intervjuer har en nærhet til informanten der vi møtes i et ansikt-til-ansikt-intervju. Min erfaring er at det har vært en flyt under intervjuet selv om det er spørsmål etter hverandre, men det har blitt en naturlig overgang mellom forskningsspørsmål og tilhørende spørsmål. Min erfaring var at når en informant utfylte på et spørsmål så fikk jeg dermed svar på tre av spørsmålene med det samme, og da valgte jeg å ikke spørre om de andre på nytt.

Problemstillingen med tre forskningsspørsmål er utgangspunktet for utforming av intervjuguiden og det skal dekke flere områder. Spørsmålene i intervjuet vil omhandle hvilke reaksjoner som de skeive kan møte på fra venner, familie og bekjente når de for første gang formidler sin kjønnsidentitet, hvilke konsekvenser det får for hverdagen deres psykososialt og hvordan lokalsamfunnet bidrar med tilrettelegging. Jeg hadde tre oppvarmingsspørsmål i starten som var hvem er din nærmeste familie, hvilken utdanning har du tatt eller går nå og hva er dine interesser. Det var for at jeg skulle bli litt kjent med de og få et innblikk i hvordan livet deres var og hvem som står de nærmest. Det er som oftest litt lettere og gå i gang med andre personlige og sensitive spørsmål, når man har snakket litt sammen først. Det er aldri helt sikkert at intervjuguiden vil fungere og gi svar på det man ønsker, men jeg føler at mine informanter fylte ut de veldig bra slik at jeg fikk et innblikk i opplevelsene i deres hverdag og nettverket rundt som helhet.

3.2 Utvalget

Kvale & Brinkmann (2015) formidler at det er formålet med studien som bestemmer hvor stort utvalg som bør være med. Formålet med denne undersøkelsen er å beskrive hvilke opplevelser informantene innehar i prosessen med å formidle sin kjønnsidentitet. Siden jeg ikke skal føre statistikk eller generaliserte resultater, vurderte jeg å benytte meg av et fåtall av informanter. Det er ingen hensikt å ha et for stort materialet å tolke heller, da det vil bli svært tidskrevende, så jeg har fokusert på at utvalget representerer en dybdeforståelse av informantens opplevelser der kvaliteten er det sentrale. Det har vært en lenger prosess med å skaffe informanter, der jeg startet med å undersøke eget nettverk, om mine nærmeste kjente, om noen innehar mine utvalgsriterier. Kriteriene omhandlet at de burde ha et ønske om å dele sine opplevelser rundt det å formidle sin kjønnsidentitet og jeg var tydelig på at de bidrar til noe nytt for andre om skal lese masteroppgaven i etterkant. Alle opplevelser beskrives på ulike måter og det er det som gjør dette spennende. Det er tre informanter som er bekjente av mine venner og familie, men jeg har ikke selv kjennskap til disse. De resterende fire informanter har jeg funnet ved å melde meg inn i noen utvalgte facebook grupper som heter, lesbisk/bifil/skeiv snakkisboble, åpen gruppe for alle transpersoner i Skandinavia, skeive damer+FTM/MTF, LHBT – og andre legninger og kjønnsidentiteter og skeive ungdommer 13-25. Jeg la inn et kort innlegg om min forskningsinteresse, med spørsmål om noen vil delta og at de kunne sende en personlig melding. Jeg fikk fire informanter ved å gjøre dette, litt spredt rundt i Norge.

Det var en positiv tilbakemelding fra flere andre om at det er bra at noen flere forsker på dette feltet. Det har forandret seg mye de siste åra, der man ser flere masteroppgaver og artikler rettet mot dette. Jeg intervjuet syv men den åttende informanten som skulle være med ble valgt bort på grunn av at jeg ikke kunne møte et sted lenger unna på ønsket dag.

Det er viktig å bemerke seg at utvalget kan bli skjevt ved å gjøre det på denne måten, men samtidig så gikk det raskt fra min del å skaffe interesserte, frivillige og åpne informanter. Jeg la ut et innlegg på nettsiden og de som var nysgjerrige tok kontakt. De ønsket å delta i mitt forskningsprosjekt. Det kan være andre aktuelle parter som ikke var i denne gruppen som kunne vært valgt i stedet og informasjonen ville blitt en helt annen, men sånn er det i forskning. Informantene i min forskning er en transmann, to transkvinner, to lesbiske og to homofile. Disse har navn gjennom teksten. Informant.1 er Adam som omtaler seg selv som transmann. Informant. 2 er Beate som er lesbisk. Informant 3. er Christina som omtaler seg som transkvinne. Informant.4 heter David og er homofil. Informant. 5 heter Erik og er homofil. Informant 6 heter Frida og er lesbisk. Informant 7 heter Guro og omtaler seg som transkvinne. Familienære forhold hos informantene er bra, alle en familie, med mor, far og søsken. På samfunnsnivå så har tre av dem har uføretrygd, og det er en med frisørutdanning, en går på skole for å bli sosionom, en jobber innenfor økonomi og en jobber innen helsefag. Ingen har barn. Interessene de beskriver er: lage kostymer, hest, dyr, pc, tegne, kampsport, politikk, surfing, friluftsliv, turer, hagearbeid, reise, organisasjonsarbeid, musikk, lage mat, dans, være med gode venner. Her er det flere forskjellige informanter som har mange gleder i hverdagen og har et godt nettverk rundt seg.

3.3 Gjennomføring av intervjuene

Det er flere forberedelser før man går i gang med datainnsamlingen. Når godkjenning fra NSD var klar, startet jeg mitt første intervju. I mellomtiden la jeg avtaler på når de ulike intervjuene skulle finne sted. Informanten så først over informasjonsskrivet og fant ut om de ville delta før de signerte på samtykkeskjema. Da dette var gjort avtalte jeg tid og sted med informanten. Intervjuene har hatt et estimat fra 40-60min og alle samtykket til bruk av taleopptaker. Jeg tok også egne notater underveis. Noen snakket mye og noen lite, noen mer fritt ut over flere spørsmål og andre temaer gikk på tvers. Jeg opplevde at alle var engasjerte i forhold til temaet og vil gi den info som trengs. Jeg har reist litt til andre byer for å snakke med mennesker i andre kommuner.

Det har gjort det litt mer spennende og se noe annet i en annen by. Jeg har kun fått et møte avlyst men ny dato ble satt med det samme. Alle informantene har vært positive til å stille til intervju fra den dagen de leste informasjonsskrivet. Jeg har valgt å dele min bakgrunn om lesbisk søster og min forforståelse. Det er en styrke og det jeg har opplevd gir meg kunnskap, men det er på den andre siden en svakhet da den kan gjøre meg blind og mindre åpen for andre relevante ting. Jeg bruker teori aktivt for å skape distanse for å se. Intervjuet har funnet sted på biblioteket, i bilen, hjemme hos meg, på kafè og hjemme hos informanten. Jeg har tatt det som har vært enklest i forhold til bosted. Intervjuet som foregikk i bil ble til for at vedkommende bor et stykke unna og vi brukte ikke energi på å låne et grupperom, selv om det sikkert hadde vært mulig. Intervjuet foregikk smertefritt med god utsikt i bilen, og det kan ha betydning på hvor man oppholder seg. Jeg kan ikke vite om vedkommende hadde svart annerledes på spørsmål ved å være et annet sted, men i min forskning er det viktigste å ha et ønske om å bidra, og svarene deres betyr mye.

Transkriberingen har bidratt til at intervjumaterialet er blitt strukturert og blitt bedre egnet for analyse og tolkning (Kvale & Brinkmann, 2015). Etter å være ferdig med intervjuene, så transkriberte jeg materialet fra lydopptaker, dvs å skrive ned alt som blir sagt av informanten og av meg som forsker. Jeg tok med meg alle hm..ehh..pauser innimellom også, i tilfelle det kunne ha betydning når jeg transkriberte. Informanten så over transkriberingen og godkjente, før analysen starter. Dette er en krevende prosess som skal gjøres grundig. I tilbakemeldingen var det kun en som endret på noe i besvarelsen, noe som ble lagt til, ellers var de andre enig i det som var skrevet. Hovedtyngden har vært informantens verbale uttalelser. Det er også viktig å tenke på at det også er utfordringer ved en transkribering. Kvale & Brinkmann (2015) peker på at transkribering fra tale til tekst, ikke vil fange opp kroppsspråk og andre gester, så derfor var det viktig å få med seg det i notatene underveis. Jeg utførte transkriberingen med en gang, etter hvert intervju da det var ferskt i minne, der jeg kan få med atferd og tilstedeværelse. Mengden på det totale transkriberte arbeidet ble på 64 sider, noe som er et stort datamateriale fra kun syv intervjuer. Dette forklares ved at jeg både skrev ned deres og mine uttalelser, samt spørsmålene over hvert svar.

3.4 Tematisk analyse

Braun & Clark (2006) skriver om tematisk analyse, også omtalt som temabasert analyse i kvalitativ forskning. Den egner seg godt til min analyse da jeg kan få en god oversikt over temaer i intervjuene. Det er den enkelte individ som er fokuset, få frem deres opplevelser og sette inn temaer som er sentralt. Jeg som forsker har fokus på en bestemt problemstilling, fortolker og analyserer datamaterialet og legger informantsvarene til grunn for analysen som beskrevet i Brottveit, 2018, s.146.

Tematisk analyse er en guide med seks trinn som man går gjennom etter rekkefølge, og nå vil jeg beskrive hvordan jeg gjennomførte det. Denne analysen er beskrivende i formen med målsetting om å sammenligne svarene fra hver enkelt informant. Det er best egnet med en halvstrukturert eller en semi-strukturert intervjuform der jeg benytter det siste. Brottveit (2018) skriver at det er viktig å merke seg at det også er en ulempe ved å bruke denne tilnæringsmåten, da informanten kommer mer i bakgrunnen siden den er mer sentrert om temaet, og det er en sammenligning av informanten fra og mellom undersøkelses deltakere. Analyseformen er ikke den mest utbredte i hermeneutisk forskningsprosess da den ikke gir rom for utdypende tolkninger, men den kan brukes (Brottveit, 2018, 146-147).

Temaene kan ha blitt påvirket både i forhold til hvordan jeg har utarbeidet intervjuguiden og hvilke spørsmål jeg har valgt å stille, samt min forforståelse. Jeg vil redegjøre for hvordan jeg har gjennomført analysen av intervjuene, og hvilke valg jeg har tatt underveis i prosessen.

3.4.1 Trinn en - bli kjent med materialet

Jeg brukte god tid på å lese over all transkribering som jeg hadde skrevet ut, flere ganger for å få et inntrykk av fortellingen deres. Jeg måtte også sette meg inn i de syv forskjellige informantenes opplevelse, for å reflektere og forstå hvordan den enkelte har det, og prøve å se hvilke temaer som kan være aktuelle. Jeg brukte også ulike farger på ulike temaer for å få en bedre oversikt. Det er de rike beskrivelsene av levd erfaring og det informanten forteller rundt disse som blir vektlagt i analysen (Brottveit, 2018). Jeg brukte et stort gult ark og delte i kolonner med alle informanter over med eget navn med rett pronomen og i venstre kolonne hadde jeg hvert enkelt forskningsspørsmål, så i hver kolonne under hver informant var det plass til å skrive ned hovedtemaer. Det ble lettere å se hva som var felles for dem alle og se hvilke temaer som går igjen. Ved å gjøre det på denne måten blir jeg kjent med materialet og fikk et overordnet blick på hva det viktigste var under de ulike forskningsspørsmål.

Det foregår en datareduksjon ved og ta med seg data som er relevant for problemstillingen og forskningsspørsmål videre. Forskeren kan fortolke informantens beskrivelser ut fra den sosiale konteksten informanten befinner seg, hvor opplevelsen som beskrives, fant sted, og i relasjon til aktuell kunnskap som allerede eksisterer om fenomenet eller opplevelsen informanten forteller om (Brottveit, 2018).

3.4.2. Trinn to – trekke ut koder

Når jeg trakk ut koder ble det brukt en gul markeringspenn til å stryke over de viktigste sitat i utskrevet material fra transkriberingen. Jeg fremhevet og satt ord på viktige poeng i dataene. Det kom frem ulike koder under forskningsspørsmål en som er skjæringspunktet, tap i familien og nærmiljøet, identitet, lang prosess, ensomhet. Ut ifra forskningsspørsmål to kom disse frem: nedstemthet, mestring, stor psykisk belastning, skrekkblandet fryd, stor endringsprosess, depresjon, angst, sårbarhet, fellesskap, bedre selvfølelse, følelser. Forskningsspørsmål tre hadde også flere relevante koder: møtesteder, inkludering, rikshospitalet, skeiv ungdom Østfold, sex og samfunn, erfaring fra psykolog og DPS.

3.4.3 Trinn tre - finne temaer

Det dukket opp flere temaer som det var spennende og se nærmere på, og disse ble stående igjen: Forskningsspørsmål en får aktuelle temaer som utforskning, hvem er jeg? dårlig psykisk bristepunkt, modningsprosess, identitetsutvikling, mottakelse av formidlingen og bedre psykisk helse. Forskningsspørsmål to utfordringer psykososialt, skam, endringer i livssituasjonen/hverdagen og kroppslige endringer. Forskningsspørsmål tre får temaer som: tilrettelegging i samfunnet støtteordninger fra det offentlige, informasjon via sosiale medier og fremtidsdrømmer.

3.4.4. Trinn fire - revurdere tema

Jeg gikk gjennom materialet på nytt og så gjennom aktuelle temaer. Jeg prøvde å finne to-tre temaer til hvert forskningsspørsmål, så det ikke ble for mye, med tanke på hvilken teori jeg skulle ha fokus på. Det første forskningsspørsmålet kom jeg frem til temaene identitetsutvikling, mentalisering og kjønnsinkongruens.

Forskningsspørsmål to omhandler psykososiale utfordringer og temaene skam og sårbarhet er sentrale. Det siste forskningsspørsmålet som går på relasjon mellom lokalsamfunnet skaper nye temaer som; stigma, holdninger og kompetanse.

3.4.5 Trinn fem og seks i analysen: definere temaer og gi de navn

Analysen var nyttig for meg da jeg oppdaget temaer som jeg ikke tenkte fra første lesning av alle intervjuer. Jeg ser nødvendigheten av å fortsette analyseprosessen i diskusjonsdelen under punkt 6.0. Jeg vil gå dypere inn materialet mitt, der jeg fremstiller sitat som er aktuelle. Deretter tolkes sitatene og jeg prøver å forstå sitatene ut i fra kontekstuelle faktorer.

3.5 Ethiske betraktninger

NESHs retningslinjer for forskningsetikk er laget for fagområdene samfunnsvitenskap, humaniora, Juss og teologi og som forsker må jeg forholde meg innenfor de gitte etiske rammene (etikkom.no, 2013). Jeg som forsker måtte reflektere over min rolle som forsker der jeg kan møte på etiske utfordringer. Forskeren sitt ansvar er å skape trygghet, lytte, ivareta og sette grenser, noe jeg synes fungerte for meg i møtet med informanten. Møtet med informanten bidrar til sammen å konstruere det om regnes som data.

Deltagerens opplevelse av møtet er viktig i etisk forstand, fordi de står i en asymmetrisk maktrelasjon til hverandre (Brinkmann, 2007 i Brottveit, 2018). Det kommer frem i mitt siste analytisk spørsmål i intervjuguiden, der informanten skal svare på hvordan det har vært å bli intervjuet, med en begrunnelse på hvorfor. Forskeren kan med sin tilnærming og væremåte trygge deltakeren ved å lytte aktivt, respondere anerkjennende både verbalt og kroppslig og samtidig vise forståelse ved å gjengi det informanten har sagt (Kvale, 1996 i Brottveit, 2018). Jeg har ikke opplevd at noe har vært vanskelig i forhold til de sentrale etiske problemstillingene i intervjuene.

3.5.1 Informert samtykke

Forskningsprosjektet må godkjennes av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) for å sikre deltakerne. Deltakerne må gi sitt informerte frie samtykke til forskeren, og de skal vite hva deltakelsen i prosjektet vil innebære og at de når som helst kan trekke seg fra studien (Kvale & Brinkmann, 2015).

3.5.2 Konfidensialitet

All informasjon deltakerne gir, alle personopplysninger (navn, alder og bosted) vil behandles konfidensielt. Opplysninger om informanten registreres i en journal som ligger i hver sin konvolutt med underskrift på informasjonsskriv. Dette oppbevares i et låsbart skap som bare forskeren kan se på. Lydfilene blir lagret på en USB penn som ligger i låsbart skap. Lydfilene og transkripsjonene fra intervjuene er lagret på en personlig datamaskin som kun er brukt av meg, som har et privat passord. Kjønnssidentitet er et sensitivt tema, og jeg har ansvar for å ivareta de å best mulig måte gjennom fortrolighet og trygghet. Forskningsmaterialet må anonymiseres og er taushetsbelagt ifølge forvaltningsloven. Forskeren kan sikre dette ved å bruke pseudonymer og endre på andre opplysninger som alder, kjønn og hvordan undersøkelsen gjennomføres (Johannessen m.fl., 2016). Jeg har satt andre navn på informantene ut ifra hvilket kjønn de omtaler seg som, slik at materialet skal bli mer levende. Informanten vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon. De er også informert om at alt blir slettet ved prosjektets slutt.

3.6 Metoderefleksjoner

Styrker og svakheter ved min metodiske tilnærming er at et semi-strukturert intervju var best egnet for meg i dette møte ansikt til ansikt, men jeg kunne også hatt en mer åpen intervjuguide der de kan snakke litt om hva de selv vil. Det ble mer styrende ved å bruke en semi - strukturert guide, men samtidig var det min trygghet over at jeg kom gjennom de spørsmål jeg trengte, for å svare på forskningsspørsmålet. Når man sitter i et intervju med en person man ikke har noen relasjon til og skal snakke om et sensitivt og privat tema, er det lettere med en styrende guide. Taleopptakeren kunne vært en forstyrrende gjenstand, der mikrofonen ble plassert på genser, men ingen av informantene brydde seg om det. Det så ikke ut som dette hadde påvirket dem på noen som helst måte. Det er en styrke at jeg hadde mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål der det falt seg naturlig, for å gi mer i dybden. På en annen side kan det være en ulempe da min tilstedeværelse som intervjuer kan påvirke deres svar, at de velger å svare det de regner med at jeg som intervjuer vil høre. Dersom de skulle føle seg observert kan det føre til endring i atferd hos intervjuer, i forhold til hvilket svar de gir. Jeg møter informantene med en grunnleggende kunnskap om hvordan det er å være pårørende til en person som kommer ut som lesbisk. Jeg har vært bevisst min rolle hele veien, men samtidig vært åpen med informantene om dette. Dette kom naturlig innimellom spørsmål der vi hadde en flytende prat.

Jeg som intervjuer skaper en nærhet til informantene ved å lytte til deres narrativer, de får muligheten til å åpne opp sitt private liv, og da følte det naturlig å bidra med noe. Det er samtidig viktig å skille mellom det å være en forskerperson og en medhjelper. Det er kun intervjuet som varer i en time som er formålet med forskningen, men at informanten skal vite at det de forteller er nyttige i min besvarelse.

3.7 Troverdighet og bekreftbarhet

Begrepene reliabilitet (pålitelighet) og validitet (gyldighet) er utviklet innenfor kvantitativ forskning, og de erstattes med andre begrep ifølge sosiologen Thagaard (2013); troverdighet og bekreftbarhet. Troverdighet handler om at forskerens fortolkninger er gyldige for den virkeligheten som er studert. Bekreftbarheten handler om i hvilken grad vi undersøker det vi skal undersøke. Det handler om at jeg som forsker har samlet inn data som er relevant for problemstillingen (Larsen, 2017, s.93). Innholdet i datamaterialet er sentralt, om hva informanten forteller i et intervju. Utvalget er ikke representativt, men det er heller ikke et mål i seg selv, men det er fokus på innholdet fra informantene.

Hvis undersøkelsen utføres av flere forskere og de kommer frem til samme resultat, tyder det på høy pålitelighet (Johannessen m.fl., 2016). Det er også viktig å tenke på at man må ta hensyn til en mulig lavere reliabilitet ved tolkning av data (Larsen, 2017, s.95). Det er mange masteroppgaver og andre studier nevnt over innenfor dette tema, men jeg kan ikke finne en helt lik oppgave som min der lesbiske, homofile og transpersoner blir intervjuet, men flere tar for seg kun opplevelsene til transpersoner. Det kommer tydelig frem i annen forskning at det ikke er lett å være annerledes og ikke passe inn, eller hvert fall føle seg som det. Det er individuelt hvordan mennesker opplever å bli møtt med den kjønnsidentitet man innehar, men det virker som at det er en eller annen form for utfordring uansett.

4.0 Vitenskapsteoretisk tilnærming

I en hermeneutisk fortolkningsprosessen tolkes den opprinnelige teksten og skapes om til en annen tekst ved hjelp av nye ord og begreper. Hensikten med dette er å skape grunnlag for en ny mening om det fenomenet som er gjenstand for undersøkelsen. Det er viktig å være oppmerksom på at forskeren ikke tolker fritt, men er bundet av sin egen forståelseshorisont. Det betyr at jeg som forsker nærmer meg undersøkelsesgjenstanden med bakgrunn i en bestemt teori, som det er ønskelig å utforske nærmere. Den hermeneutiske sirkelen er en metodisk grunnregel, men den danner også en viktig bakgrunn for vår måte å forstå verden på.

Den kan sammenlignes med en spiral da tolkningsarbeidet aldri avsluttes, men skjer kontinuerlig (Brottveit, 2018).

Jeg har tatt utgangspunkt i sentrale temaer og undertema som jeg søker på i relevante litteratursøk, som jeg har gått gjennom flere ganger. Det har plutselig dukket opp en og annen bok innimellom på biblioteket som jeg har lånt med meg. Hovedtemaer uti fra analysen som blir representert i annet kapittel er identitetsutvikling, psykososiale utfordringer og samfunnets tilrettelegging. Det er begreper som kan inneholde mye så jeg har prøvd å avgrense meg til å ha under temaer på hver av disse som analyseres/drøftes videre. De nye begreper under det første forskningsspørsmålet er identitetsutvikling, mentalisering og kjønnsinkongruens. Forskningsspørsmål to omhandler psykososiale utfordringer og temaene skam og sårbarhet er sentrale. Det siste forskningsspørsmålet som går på relasjon mellom lokalsamfunnet og deres tilrettelegging skaper nye temaer som; stigma, holdninger og kompetanse.

5.0 Min forforståelse

Fenomenet kjønnsidentitetstematikk er et sårbart og sensitivt tema. Det kan for mange være tabubelagt og preget av fordommer. Jeg tar utgangspunkt i et fenomenologisk perspektiv fordi jeg skal prøve å forstå og anvende informantenes beskrivelser på en måte som er fordomsfri, og det er viktig for å bevare deres beskrivelser med åpenhet (Kvale & Brinkmann, 2015). Det er en dialog med min forforståelse og teori på den ene siden, og det empiriske materialet på den andre siden for å få en utvidet forståelse. Siden jeg har et familiemedlem som er lesbisk og står nært, er det en styrke da jeg har en del kunnskap om tema før forskning startet. Jeg har en svært god relasjon til min søster og har lært masse av henne gjennom årene, men det er først nå jeg har hatt ønsket om å forske på dette. Som storesøster så jeg hennes situasjon da hun var 17 år. Jeg opplevde at jeg så at noe var svært vanskelig og sa rett ut til henne hva jeg så og hva jeg trodde. Det viste seg å stemme. Jeg har mine erfaringer og har fått kjent på følelser knyttet til det å være nærstående til en som går gjennom en slik prosess. Min forforståelse er i forkant av møte med informanter at lesbiske og homofile har det lettere gjennom prosessen i motsetning til transepersoner da jeg opplever at de har en lenger og mer komplisert prosess.

Jeg tror individet som liker det samme kjønn blir lettere godtatt, enn de som går gjennom et kjønnskifte. Å få et innblikk i opplevelsene til disse individer når de erkjenner egen situasjon og når de har formidlet dette til aktuelle aktører.

Min erfaring fra arbeidslivet påvirker min imøtekommenhet med dette arbeidsfeltet.

Jeg ble ferdig utdannet vernepleier i 2010 og har under utdanning jobbet med demente i et bofelleskap. Da jeg var ferdig utdannet fikk jeg raskt jobb i en bolig med utagerende atferd og fikk masse erfaring derfra, senere i boveiledningstjenesten og per i dag jobber jeg ved miljøarbeidertjenesten i KORPH (kompetansesenter for rus og psykisk helse). Jeg utvikler meg på veien og har fått masse erfaring med alle pasienter jeg har møtt.

Temaet jeg tar for meg møter jeg også på i mitt daglige arbeid, og det bidrar til at jeg kan ta med meg teorien jeg finner og mine funn ut i arbeidslivet i møte med den andre. Forståelsen som jeg hadde med meg da jeg startet har økt på bakgrunn av mer kunnskap og kompetanse.

Alle informantene har vært tilstede, interesserte og ivrige med et ønske om å bidra. Jeg hadde ikke den følelsen da jeg startet, siden jeg ikke visste hvor jeg kunne finne aktuelle deltakere. Jeg hadde tanker om å velge alle tre gruppene, kunne bli vanskelig, men jeg sitter igjen med gode tanker om at det var nyttig i etterkant av intervjuene fordi de har ulike opplevelser ut ifra deres kjønnsidentitet. Jeg lurte på om de har det like tøft eller er det greit å komme ut, hvordan fungerer det og hva er de preget av i deres hverdag. Jeg hadde en del spørsmål før jeg startet med å lage intervjuguiden.

Menneskets bevissthet er intensjonal i den forstand at den aldri er tom, men alltid rettet mot noe. Det handler om at fenomenologien bidrar til en interesse i å forstå menneskelige handlinger ut fra et eget subjektivt perspektiv (Thornquist, 2003). Frosh (2007) har nylig kritisert «narrativismen» ut fra et psykoanalytisk perspektiv. Frosh hevder at ikke alle aspekter av menneskelig tilværelse passer inn i mer eller mindre sammenhengende narrativer, Vi er ikke bare integrert gjennom narrativer, men er også fragmenterte. Frosh vil at kvalitative forskere holder fast i dialektikken mellom dekonstruktivistisk fragmentering og narrativ integrasjon når de beskriver menneskelig tilværelse (Kvale & brinkmann, 2015). I fenomenologisk forstand kan vi si at det er gjennom narrativer at vi kan kommunisere om våre «levde erfaringer» i kontekst av vår «livsverden» (Langdridge, 2007).

Narrativer eller fortellinger som betyr det samme er det jeg som forsker vil ha tak i, hvordan livet deres har sett ut i forkant av det som man erkjenner, til man skal formidle budskapet til nære og fjerne. Fortellinger er under utvikling, og det er de måtene som hjelper oss til å se at livet er i endring. Skærbæk & Nissen (2014) sier at narrativer er en psykososial tilnærming som kan vise at individ og samfunn er forbundet med hverandre, at det er umulig å skille dem i en analyse. Informantene har individuelle opplevelser ved og erkjenne og formidle egen kjønnsidentitet. Jeg som forsker imøtekommer informanter som har opplevde erfaringer i sin prosess uten at de har noen relasjon til meg. Jeg noterte meg min kroppslige refleksivitet i etterkant av hvert intervju i en loggbok, da det kan bli glemt raskt. Det er mye som observeres i løpet av en time i intervjuet. Jeg får mange beskrivelser av levde erfaringer og lytter til hvordan jeg kan forstå disse. Det handler om levd erfaring fra den dagen de ble født som har betydning for hvem de opplever at de er her og nå. Informantene som har deltatt på intervju deler sin livsverden i den prosessen de har stått oppi, med mange sammensatte følelser på en og samme tid. Mennesket har stått oppi en situasjon, der den kroppslige persepsjon er rettet mot noen i verden og deres oppfattelse eller opplevelse er av noe eller noen. Informanten tenker tilbake på den tiden der hele kroppen var i sving, der de skal dele noe som var svært vanskelig, formidle sin kjønnsidentitet, som bare en i verden viste om, seg selv. Prosessen gjennom å formidle bidro til at informantene levde sin opplevelse i interaksjon med andre mennesker, som tilbakega ulike reaksjoner og holdninger på budskapet (Lilliana Del Busso i Brottveit,2018).

6.0 Tolkning av analysen

Det er mine tre forskningsspørsmål som er styrende i analysen. Jeg har plukket ut sitat fra de ulike informantene, som er relevante i forhold til mine forskningsspørsmål. Overskrifter blir brukt for å vise til hva det omhandler. Teori blir brukt for å tenke klart og det handler om å avklare hva jeg mener med de sentrale ordene i undersøkelsen. En teori er et sett med antakelser om et fenomen og de kan være mer eller mindre komplekse. Det er spesielt to teoretiske antakelser; egenskaper ved fenomenet og forholdet mellom fenomener og hvordan de kan påvirke hverandre (Johannessen,m.fl,2018). Dette kapittelet tar for seg alle tre forskningsspørsmålene som jeg beskrev innledningsvis. Jeg bruker relevant teori for å sette sitat inn i en annen sammenheng, slik at de ikke står alene. Min tolkning kommer godt frem. Overskrifter benyttes for å forsøke å holde orden på hvilket spørsmål som besvares.

6.1 Forskningsspørsmål 1.

Hvordan opplever personer som formidler for første gang at de er lesbisk, homofil eller transperson å bli møtt i vennekretsen og i familien?

Det først forskningsspørsmålet skal gi meg svar på hvordan personer som formidler for første gang at de er lesbisk, homofil eller transperson opplever å bli møtt i vennekretsen og i familien. For å få svar på det handler de ni spørsmål om hva som fikk de til å fortelle det, hvordan foregår prosessen frem til man erkjenner og hvordan var det før man fortalte om det, hvor lenge de visste om at de var skeiv før de kom ut, hvordan man gjorde dette, hvordan familie og venner reagerte, om de har flere i nærmiljøet som er skeive og til slutt om hvordan det er med de etter at de har formidlet. Forskningsspørsmålet har skapt noen sentrale temaer uti fra det informantene har fortalt. Temaene er: identitetsutvikling, mentalisering og kjønnsinkongruens som jeg vil ta frem og diskutere. Jeg vil i dette kapitlet ta for meg hvert forskningsspørsmål og hvilke hovedtemaer med undertema som er felles for de alle. Jeg vil få frem de sitater som hører til de ulike temaer. Jeg vil få frem deres beskrivelser og utsagn, har derfor valgt å gjengi flere sitater fra informantene. Det er deres stemme som tar stor plass i min oppgave. Det er med sitatene man kan få en nærhet til materialet, da det er disse som sitter med kunnskapen om sin egen historie. Jeg har ved noen sitat endret de fra dialekt til bokmål for å verne om anonymiteten til informantene. Jeg omtaler informantene i den rekkefølgene intervjuene er blitt gjennomført med spørsmåls nummer i intervjuguiden som er vedlegg. Jeg har lest gjennom intervjuene flere ganger og har funnet temaer som jeg vil belyse nærmere.

Formidle sin kjønnsidentitet for første gang

Det første spørsmålet handler om hva som fikk deg til å fortelle om at du var lesbisk/homofil/transperson. Hver enkelt informant har sine opplevelser som de er åpne og ærlige om:

Det var vel egentlig fordi ting var ikke riktig oppi hodet. Jeg klarte ikke å være komfortabel med meg selv, med familien, med venner og det var liksom ikke noe annet å gjøre egentlig, bare hoppe utafør stupet, si det og ta det som det kommer. Det var ikke noe annet å gjøre enn det, egentlig (Adam).

Transmannen var ikke komfortabel med seg selv, med verken familie og venner. Adam forklarer med ord som, hoppe utfor stupet som kan tyde på at det er den eneste utveien. Han

virker sliten av å stå med dette alene. Det er en psykisk belastning for han. Adam ser ingen andre alternativer. Han bestemmer seg for å ta valget om å formidle det til omverdenen som er venner og familie.

Fra Alskens folk (2014) vil jeg trekke inn dette; Det som er felles for samtlige er kjønnsidentitetstematikken. De opplever en eller annen form for ubehag forårsaket av manglende samsvar mellom tillagt kjønn. Den selverfarte kjønnsidentitet, med andre ord kjønnsinkongruens/kjønnsdysfori mellom psykologisk kjønn og kroppslig kjønn. Informanten sier at ting ikke var riktig oppi hodet og det kan det ha en sammenheng med at psykologisk kjønn ikke hører sammen med det kroppslige.

Identitet kan handle om å finne sin plass i samfunnet, i slekten, blant vennegjengen, men på flere ulike arenaer. I vårt samfunn handler det om å finne tilhørighet og sammenheng i livet, på godt og vondt. Hele livsløpet former vår identitet. Det kan på den ene siden føles som et press men på den andre siden muliggjør det en større utforskning av mulighetene et liv åpner for (Binder, 2018, 33). Personlig identitet handler om at vi selv, kroppene våre og relasjonene våre forandres kontinuerlig, men likevel skal vi på sett og vis forbli den samme. Alle har egenskaper, evner og personlighetstrekk som vi å bli kjent med, og vi har relasjoner rundt oss, som gir oss både muligheter og begrensninger (Ibid).

Det å skulle formidle sin kjønnsidentitet kan være tøft og jeg forestiller meg at det er verre dersom man har holdt dette hemmelig over flere år fra før. Årsaken til det er at andre nære kjenner personen som den de har uttalt seg for å være i flere år allerede, så det kan bli vanskeligere å bryte ut med dette.

Dette sitatet som Christina deler sier mye om hva som skjedde på bursdagen da moren skulle overraske henne. Christina feiret ikke bursdag eller jul. Hun møtte veggen som kan tolkes som at det nå var det nok.

Det var egentlig når jeg møtte veggen når mamma skulle overraske meg på bursdagen min i 2016, for jeg slutta med bursdag som 15åring og slutta å feire jul for 20år siden. Hun skulle overraske meg, da møtte jeg veggen, for da var jeg såpass langt nede og ikke fornøyd med meg selv. Alle var egentlig klar over at det var noe, hadde sett at det hadde vært noe hele tiden så. For jeg hadde så veldig jentete trekk i forhold til hva som var vanlig (Christina).

Alle, som hun skriver kan være hennes nærmeste relasjon. Siden hun skriver at alle var egentlig klar over at det var noe. Det virker som at hun har sagt det og det er deres reaksjon i etterkant, at de hadde sett det hele tiden da hun hadde jentete trekk i forhold til hva som var vanlig.

Tilbakeholds traumer kan forekomme hvis du har opplevd at det er noe galt med deg, som blir traumatisert av å måtte holde tilbake noe ved seg selv som de har opplevd som feil og/eller skamfullt. Mange har vært redde for at de ville bli forkastet om noen fikk vite sannheten om hvem de er (Almås & Benestad, 2017). Informanten viste dette selv fra en 5års alder, og fortalte det ikke før det året hun fylte 30år. Det tok mange år før informanten klarte å si det, og det kan være mange årsaker, det å være redd for å ikke bli godtatt av de nærmeste.

En annen informant synes det er trygt å formidle sin kjønnsidentitet til nærmeste familie. Her får vi høre fra Guro:

Jeg starta jo med å fortelle det til søstera mi, som jeg har sett på som mor nr. to da. Jeg starta med å fortelle til henne, det gikk jo ganske bra. Hun bare: er du sikker og sånne ting? Når jeg fortalte det til ho, så fortalte jeg det til alle vennene rundt meg, de nærmeste selvfølgelig, også skulle jeg komme ut til mamma. Alle vennene rundt meg tok det ganske greit, men mange trodde jo at jeg skulle få ny personlighet og sånn, det er jo litt rart men, så de ble litt stressa for det, men herregud det har gått så fint, det er jo ikke så mye som forandret seg sånn sett. Også skulle jeg fortelle det til mamma, så hun tok det overraskende bra. Hun er jo av utenlandsk opprinnelse, så jeg trodde jo at hun ikke ville direkte kaste meg ut men tenkte at hun ikke kom til å ta det så lett da, siden hun ikke er vokst opp med sånne type ting og sånn miljø. Hun tok det veldig bra så da var det ikke noe farlig å komme ut til andre heller. Jeg har ikke opplevd noe veldig negativt så jeg er veldig heldig, men jeg tror at det også handler om at jeg ikke lar andre snakke dritt om meg heller, tror det har mye å si med hvordan man presenterer seg selv da på en måte, er ikke helt sikker (Guro).

Guro har hatt gode opplevelser i forhold til å formidle sin kjønnsidentitet. Hun velger å fortelle det først til søster og deretter venner, så mor. Hun var svært usikker på hvordan mammaen kom til å møte dette, spesielt siden hun er fra utlandet, samt ikke vokst opp med dette. Siden mor tok det så fint var det ikke skummelt å komme ut til de andre heller, og det viste seg å stemme. Det som overrasket henne var at mange av vennene trodde at hun skulle få ny personlighet. Dette skapte unødvendig stress, men det gikk fint. Jeg tolker det som at Guro har gitt nødvendig info om egen situasjon slik at de har fått kunnskap. Informanten virker åpen om seg selv med presentasjon på en positiv måte og legger ikke skjul på hvem hun nå er. Dersom andre snakker negativt sier hun ifra.

David beskriver sin opplevelse da han bare var 16år:

Det sitter jo som en boble, når du først forstår at du er en skeiv person og den boblen bare bygger seg mer opp så må du bare få det ut. Og jeg kom jo ut egentlig på et litt tidlig stadium, 16åring, jeg viste også at støtten var veldig bra (David).

Det er en god beskrivelse av hvordan det kan føles og forstå seg selv og erkjenne seg selv på som skeiv. Det er som en boble som bygger seg opp, og slippes ikke før det fortelles til noen andre. Det handler om å dele informasjonen med flere enn seg selv, og for å få en bekreftelse fra noen andre. Informanten var 16 og viste at støtten var veldig bra og det føles lettere for informanten. Pasienten har en positiv holdning til sin egen prosess og regner med at støtten er bra før det blir sagt. Det bidrar til at det blir lettere enn hvis man har negative og tunge tanker rundt dette, som igjen kan føre til at det tar lenger tid å fortelle det, da man gruer seg for det. Det er en fordel å formidle dette i denne alderen, enn å vente til man danner familie og får barn, er gift eller er i et forhold, da de må ta hensyn til disse parter. Alder kan spille en stor rolle. Det kan være lettere å komme ut så tidlig som mulig, enn å drøye til det lengste.

Alle mennesker har ulike relasjoner i livet, om det er familie eller venner, som man har en tilknytning til. Noen snakker de mye med mens andre lite, en naturlig del av livet. Vi får alle venner gjennom skolegang, jobb eller fritidsaktiviteter, men det er ikke alle vi har like lenge kontakt med. Differensieringsperspektivet kan gi meg som forsker en tydeligere forståelse av den trygge versus den utrygge tilknytningen. Det psykologiske drivstoffet som danner grunnlaget for all motivasjon er følelsene og uten følelser er differensiering umulig. Nesten hver menneskelig handling har et følelsesmessig aspekt (Wennerberg, 2015, s.32).

Daniel Siegel (2019) beskriver følelsene som et indre affektkompass som gir livet mening og retning, og Frederickson (2013) konstaterer at det er det som skaper intimitet mellom mennesker. Han skriver at vi kan betrakte følelsene om et eksistensielt informasjonssystem, nært forbundet med vår personlig identitet, som handler om opplevelsen vi har av oss selv (Wennerberg, 2015, s.34). Teorier om den menneskelige personligheten beskriver to sentrale livstemaer som er grunnlaget for motivasjon. Det innebærer på den ene siden lengselen etter nærhet til andre og stabile relasjoner og på den andre siden behovet for autonomi, en selvstendig identitet (ibid, s.38).

Selv om mennesket vil være nær andre er det også gjerne slik at de ønsker å separere seg fra andre og definere et autonomt selv, også som er avgjørende for vår grunnleggende opplevelse av meningen med livet. Differensiering handler om ifølge Schnarch (1977) i Wennerberg, 2015, en overordnet utviklingsprosess der økt nærhet og økt autonomi opptrer samtidig.

Prosesen frem til man erkjenner annen legning

Det andre spørsmålet handler om hvordan prosessen er frem til man erkjenner annen legning.

Mente jeg at det tok, for meg veldig lang tid. Jeg skjønnte at jeg likte jenter da jeg var 11, og turte vel ikke å erkjenne de for meg selv før jeg var 15 kanskje. Og da begynte jeg så vidt og kanskje kunne godta det, ja, men det kom vel ordentlig når jeg var 18 (Beate).

Informanten skjønnte at hun likte jenter 4 år før hun turte å erkjenne det for seg selv. Jeg tolker det som at det tok så lang tid å godta at hun var lesbisk, kanskje fordi det ikke er innenfor hetereonormen. Det føltes nok ikke naturlig og det er ikke sikkert at det var noen andre kjente som var lesbisk heller. Hun ble 18 før hun godtok det for seg selv ordentlig.

Sammenlignet med Frida, så var også opplevelsene tøffe:

Prosesen var lang. Jeg utforska mye med både jenter og gutter for å finne ut hva som var riktig for meg. Jeg har aldri hatt et forhold til en gutt der jeg har følt meg verdsatt og akseptert på samme måte som jeg har hatt med en jente (Frida).

Informanten utforsket lenge med begge kjønn for å finne ut om hva som var riktig. Å føle seg verdsatt og akseptert kan bety at hun har blitt sett på som den personen hun er, som lesbisk, og det har vært følelser inni bildet om har vært riktige. Det å være med en gutt har føltes annerledes.

Gjennom utforskning kan det være en periode der individet er aktivt involvert i å sortere og prøve ut ulike roller og livsplaner (Kroger & Marcia, 2011). Frida hadde samhandling med både gutter og jenter, der hun følte seg tiltrukket av det samme kjønn.

Sammenlignet med Adam som er transmann, har han helt andre opplevelser i forhold til Beate og Frida.

Det har faktisk ikke vært så vanskelig for meg altså. For å være helt ærlig, jeg har som sagt vært veldig heldig med dem folka jeg har rundt meg. Jeg var litt bekymra selvfølgelig, når jeg skulle fortelle mor og far om hva situasjonen var, gikk og gruet meg lenge og, det gikk vel hvert fall et år, kanskje to før jeg faktisk fortalte det etter at jeg hadde fastsatt at dette er meg, så det (Adam)

Her har vi en beskrivelse av at det har vært lettere, men det å skulle fortelle det til mor og far førte til at informanten gruet seg masse i forkant. Det å skulle møte foreldrene når man ikke kan vise hvem man faktisk er, kan danne andre følelser som ikke er gode i møte med dem. Det tok 1-2år etter at hun hadde fastsatt at hun var han, før det gikk til foreldrene.

Erik Erikson er en kjent psykoanalytiker som var opptatt av hvordan identitet ble dannet gjennom enketindividets livshistorie og nære relasjoner i samspill med rolleforventninger og verdier i samfunnet og kulturen. Dan McAdams er en personlighetspsykolog som bygger videre på Eriksons utgangspunkt. De bruker begrepet personlig identitet som handler om hvem vi er for andre, alle rollene vi går inn i, eller har havnet i, i den kulturen vi lever i. Det er et overordnet begrep som brukes om hva som gir sammenheng og kontinuitet i mange av våre skiftende del-identiteter og selvopplevelser. Mennesker er hele tiden i endring og vi tar nye valg og går inn i nye roller. Mennesket har evner og personlighetstrekk, relasjoner og et samfunn rundt seg, som gir oss muligheter og begrensninger. Vi er avhengig av å ta valg gjennom livet og i voksenlivet er det viktigst men det kan være veldig vanskelig. Vi har en ambivalens til det og er redd for å ta feil valg (Binder,2018). Seksualitet og identitet er ord som ofte opptrer sammen, selv om seksuelle handlinger er noe vi gjør, men samtidig oppfattes seksualitet og kjønn som noe vi er. Her ligger også mye av sårbarheten for skam, og den kan sees på som en kulturell korsfestelse som bidrar til et konstant nagende ubehag som reduserer all livskvalitet. Mye seksualitet dreier seg om tiltrekningen mellom mennesker (Almås & Benestad, 2017).

Proessen før du fortalte dette

Spørsmål tre omhandler hvordan prosessen var før de fortalte dette og vi ser Beate sin uttalelse:

Det var vanskelig, vanskelig å skulle, (stort pusterom) jeg følte meg naken, jeg følte at jeg skulle brette ut om noe som var veldig personlig, så jeg måtte gå veldig mange runder med meg selv før jeg faktisk klarte å innrømme at det stemte da (Beate).

Her kommer det klart frem at hun som skal formidle sin erkjennelse om at hun er lesbisk noe som er kjempe vanskelig, hun følte seg naken og skulle brette ut om noe veldig personlig. Det er et uttrykk som forteller at det er kun noen få personer som vet om noe, eks. nærmeste bestevenninne. Vedkommende må gå mange runder med seg selv og det tolker jeg som en tung prosess siden hun er i en usikkerhets fase der hun ikke klarer å velge.

Det kan også være tanker om hvordan andres reaksjon kan være. Men hun forstår at det bare er å innrømme det siden hun er helt sikker på dette selv og ønsker å være ærlig med andre.

Vi kan tenke oss at hvis ikke heteroseksualiteten hadde fungert som en slik inneforstått norm; da ville omverdenen være mer åpne og spørrende angående hvilket kjønn barnet/ungdommen kom hjem og fortalte om når han/hun forelsket seg (Lorentzen, 2006, s.143). En effekt av dette er komme ut problematikken der mange føler at de står ovenfor et valg om å «komme ut av skapet» eller ikke leve åpent med sitt kjærlighetsliv. Dersom de velger å leve i skapet kan det føre til at de lever hemmelig liv (Lorentzen, 2006).

Mine informanter velger å dele sin kjønnsidentitet da de ikke holder ut med å holde dette inni seg. Det å kunne være seg selv fullt ut, få en kjærlighet til det kjønn man tiltrekkes av og være fornøyd med livet betyr mer. Jeg får inntrykk av at den andre informanten, Frida som også er lesbisk har hatt det er vanskelig.

Jeg følte meg alene, ville ikke snakke med noen om hva som foregikk opp i hodet mitt før jeg slapp bomba om at jeg er skeiv (Frida).

Informanten viser at det ikke er lett å bære på dette alene, og vedkommende fant ut at det er like greit å fortelle det. Det virker som at hun har positive tanker om det å fortelle det. Frida beskriver det som en bombe frem til formidling om at hun var skeiv.

Det virker som Christina også har hatt det veldig vanskelig med å skulle formidle at hun var transkvinne. Hun hadde faktisk mistanke helt siden hun var 5 år og viste det i barnehagen. Onkelen var utdannet innen psykologi og så det, men som ikke turte og si noe, men informant ser nå i ettertid at det prøvde å hintes frem. Hun har skjønt at han har skjønt, men uten å presse henne hardt på å si noe. Det kan på den ene siden ha vært en stor støtte for henne, men også veldig tungt da han så det før hun fikk fortalt det selv

Det var egentlig å prøve og skjule det, og trodde jeg skjulte det ganske godt, men alle hadde jo sett tegn og onkelen min hadde hatt mistanke siden jeg var 5år, for han var også utdannet innen psykologi, men han ville jo ikke si noe, for han visste jo at dette var et veldig ømfintlig tema, at jeg slet mye ifra før. Han klarte ikke helt å komme ut med det, men han prøvde og hinte og spørre uten at jeg var klar over det sånn innimellom. Jeg skjønnte at han prøvde å lure til seg emne som jeg ikke hadde lyst til å si, så da bytta emnet fort (Christina).

Mange transepersoner holder identiteten hemmelig fordi de er redde for å bli avvist eller ekskludert (Arntzen & kahrs,2013 s.104). Angsten kan bli ekstrem, da det å holde det hemmelig lenge hindrer personen i å få sine bekymringer bekreftet. Det er ikke alltid frykten for sosiale represalier som skaper angst men det kan være frykten for å ikke leve opp til sine egne høye krav og frykten for å ikke gjøre ting rett. På et eller annet tidspunkt i livet orker de fleste ikke lenger å holde på hemmeligheten (Arntzen & Kahrs, 2013).

Det nyeste tidsskriftet for norsk psykologforening av Silje-Håvard Bolstad (19.02.19) er veldig spennende og passet meg bra mot min forskning. Det er viktig å merke seg at denne er kun publisert og ikke godkjent inn i diagnosemanualen ennå. Artikkelen er viktig for fremtiden, for å predikere hvordan ting skal bli og hvordan helsepersonell bør tenke på. Kjønnsideidentitet blir fjernet fra kapittelet om psykiske lidelser med ICD-11: Helse til alle kjønn. Det er ikke nødvendigvis psykiske forstyrrelser tilstede selv om noen kan oppleve sosial angst i forhold til å bli oppfattet annerledes, eller depresjon som manglende bekreftelse, som resultat av strevet med å bli oppfattet av andre på samme måte som en oppfatter seg selv (Almås & Benestad, 2017).

Før man kan få en timeavtale ved en behandlingstjenesten for transseksualisme kreves både utredning og kontinuerlig oppfølging i psykiatrisk spesialisthelsetjeneste (DPS), som har kun sporadisk kompetanse på tematikken. Det forutsetter at man innehar en ikke-binær forståelse av kjønn for å gi bekreftende helsehjelp til personer med kjønnsinkongruens. Psykiatriske diagnoser, som angst og depresjoner viser til et problem hos mottageren av diagnosen. Det er ikke noe system for å sette diagnose på omgivelsene, eks. når psykiatriske diagnoser er en akseptabel grunn til å utsette kroppsjusterende behandling og dermed forsterkes problemet når diagnoser er satt av fagpersoner som mangler kompetanse på kjønnsrelatert minoritetsstress (Testa.m. fl, 2015). Det kan være ytre stressfaktorer som kjønnsrelatert diskriminering, avvising og vold, eller det å ikke få kjønnsideidentiteten bekreftet av omgivelsene og disse kan ikke behandles bort med kognitiv terapi. Nettverksarbeid som kompetent helsehjelp der en styrker forståelse, sosial støtte og speiling fra venner og familie.

Transkvinne, Guro deler også sine opplevelser om hvordan det har vært:

Jeg har ikke vært depressiv eller noe, men jeg har vært mye aggressiv, sint, kommet lett i fight, vært grinete og sur på folk rundt meg for ingenting. Men med en gang jeg kom ut som ....har jeg roet meg skikkelig ned, nå er jeg mer sånn, hvis det er noe drama eller noe feil, er ikke jeg der lenger, er i hjørnet og orker ikke mer (Guro).

Informanten har ikke hatt noen psykiske plager, nevner depressiv, men hatt en fysisk forandring som aggressivitet, sinne, kommet lett i fight, grinete og sur på folk rundt seg for ingenting. Når han kom ut som kvinne har det blitt lettere og hun har roet seg mer ned, er seg selv og bryr seg ikke om drama eller noe feil. Individene omkring informanten vil nok synes endringen kan være tøff, og de kan trekke seg unna siden vedkommende ofte er sur. Nå som informanten har det bedre med seg selv, vil det være naturlig å treffe andre på en hyggelig måte.

I diagnosemanualen ble begrepet «kjønnsidentitetsforstyrrelse» brukt men er nå fjernet og erstattet med ICD-11. Her vektlegges den subjektive opplevelsen av kjønn i kjønnsinkongruensen heller enn normative vurderinger og antatt objektive kriterier. Behandlingstilbudet blir nå basert på informert samtykke som er bygget på erkjennelse av klientens rett til og kapasitet til personlig autonomi, når det gjelder valg av somatiske behandlingsintervensjoner uten obligatorisk involvering av psykiater. Informert samtykke forutsetter at klienten har kognitiv kapasitet til å gjøre et informert valg, eks. forstå risiko, fordeler og nødvendig informasjon. ICD-11 presenterer ubehag som utgjør et av tre kriterier der minst to må være oppfylt, som et mulig element i kjønnsinkongruens. De legger også vekt på god helse, fysisk, mental og sosial velvære og ikke bare fravær av lidelse. En kompetent helsepersonell forstår kjønnsopplevelsen som en ressurs/talent som assisteres frem istedenfor en forstyrrelse som skal behandles bort (Almås & Benestad, 2017).

Jeg vil nevne kort måten de ulike har kommet frem på, da jeg kan sammenligne disse.

Det er gøy å få frem måten de ulike har kommet frem på fordi det er så ulikt og det er blitt gjort på ulike steder og måter. Informant en gjorde det til mor under lunsj på kjøpesenter, den neste informant i venne gjengen som trodde venninner var sammen, den tredje til onkelen og status med facebook og de som ikke hadde fikk brev i posten, den fjerde sa det fortløpende til de nærmeste, den femte tok det over facebook etter å ha fortalt det til en person hver dag ca. ti uker før, neste tok det med mor hjemme og den siste først til mor ansikt til ansikt og de andre via et blogginnlegg før en sommerfest. Av denne sammenligningen lærer jeg at mennesket er individuelt og forskjellig fra hvordan de ønsker å formidle dette, på ulike steder der de føler seg trygge.

Hvor lenge de viste om at de var skeive før de fortalte det

Spørsmål fem som omhandler hvor lenge de viste om at du var skeiv før de fortalte det, har flere spennende sitat. Det er tydelige forskjeller på når dette gjøres, og for noen tar det flere år, mens for andre går det raskere.

Jeg fortalte det når jeg var 20, tror jeg, og jeg fant vel ut, 100% da når jeg var 17-18, så det gikk 2-3år, før jeg fortalte det, men jeg fortalte det jo til venner først da, dem fikk jo vite alt det her, og hvis det var noe, så kunne jeg bare komme til dem, hvis jeg ble kasta ut liksom (Adam).

Adam fortalte det til andre 2-3 år etter han fant det ut selv. Det ble fortalt til venner først og de formidlet at han kunne komme til de hvis han ikke ble tatt imot hjemme. Jeg forstår dette som at vennene var hans trygge nærhet og foreldrene kom i andre rekke.

En annen informant formidler at det tok lenger tid å formidle sin kjønnsidentitet etter at han viste dette selv. Her forteller Erik sin opplevelse.

Jeg vil jo tro helt siden jeg var 13 hatt liksom en anelse om at jeg likte gutter. Hva er det her for noe, men hadde ikke mye informasjon om det og som vi vet er ikke akkurat seksual undervisningen på skolen den beste (Erik).

Det var lite informasjon på denne tiden og dårlig undervisning om det på skolen, så informant har helt siden 13års alderen hatt en anelse om at han liker gutter. Han har hatt et ambivalens forhold til sin homofili noen år før han formidlet dette. Det kan ha vært tøft og måtte holde tilbake på noe man vet selv, men som ingen andre vet om.

Frida fortalte det ganske raskt etterpå:

Jeg fortalte det 1 år etter jeg var med første jente (Frida).

Hun utforsket i dette året fr å finne ut hvordan ting var mest riktig, og hva ville hun trives med, å være sammen med en gutt eller jente.

Guro formidler når hun kom frem:

Jeg kom vel ut av skapet når jeg var 13 år, så fant jeg vel ut at jeg var Guro når jeg var 16 år. Så tenkte jeg bare at det var en fase siden det var så nytt for meg, men når jeg var 20,21, var jeg ganske sikker (Guro).

Her ser vi at det tok fire-fem år og finne ut om man faktisk er en transkvinne, det gjelder å gå noen runder med seg selv for å finne ut av hva som stemmer.

Reaksjon fra familie

Spørsmål om hvilke reksjoner som kom fra familien er interessant, men det er kanskje ikke så enkelt å tenke tilbake på hvordan det faktisk var, og det kan være vanskelig å beskrive konkret hvilke reaksjoner som dukket opp. Jeg synes informantene er flinke til å gi et tydelig bilde av dette. Det var ulike reaksjoner blant familien men de respekterte det raskt. Her sier informant 1 det selv:

Det var litt anstrengt til å begynne med selvfølgelig, for det er jo det her og skulle bytte til å si han, og året etter, var det vel, så bytta jeg jo navn i tillegg, det reagerte mamma dårlig på, for så vidt, for det i hennes mening så var det noe jeg skulle tatt med dem og diskutert, om jeg skulle bytte navn eller ikke, men det er jo mitt valg da, vil jeg påstå, så det var jo en liten krangel der, som pågikk i et par uker også kom vi over det egentlig, fordi mamma fant vel ut at det var min situasjon, mitt valg og, men ellers har det vært helt greit (Adam).

Det og skifte pronomen fra hun til han er en overgang for folk slik at det kan ta litt tid å si det riktige, og det kan gjøre overgangen litt tøffere. Navnet ble byttet året etter uten å ta det med foreldrene i forkant, så mor reagerte dårlig på det pga at hun ønsket å delta i denne prosessen. Det ble en liten krangel som pågikk i et par uker, før det gikk bedre siden moren fant ut av det var hans situasjon. Når sønnen eller datteren føler seg som et annet kjønn, kan det i en overgangsperiode oppstå en sorg hos foreldre og søsken. Mange foreldre får skyldfølelse og den som strever med dette holder ofte situasjonen skjult for å beskytte familien sin eller pga angst for å bli avvist av sine nærmeste (Arntzen & Kahrs, 2013).

Informant 4, David gikk det lettere for fra han aksepterte seg selv til foreldrene fikk vite om det.

Jeg tror ikke det var lang tid, et par måneder vel, det gikk veldig fort fra jeg aksepterte meg selv og frem til jeg traff han. Hadde planlagt at det skulle gå en lenger stund, før jeg skulle fortelle noen i det hele tatt, så var det ut med foreldrene så da var det gjort (David).

Det kommer frem at når vedkommende erkjente det selv var det lettere og treffe en venn, så ble foreldrene fortalt det deretter og da var det gjort. Det gikk lettere for han, og det kan være fordi at han traff en han likte ganske fort.

Det kan være nyttig å skille mellom kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, som viser til hvordan en person ønsker å uttrykke dette i form av klær, utseende og atferd. Mange personer med kjønnsinkongruens utvikler allerede i førskolealderen en følelse av å være annerledes og ikke passende til sin biologiske kjønnsgruppe. Det er gjerne i puberteten der kroppen begynner å endre seg at ubehaget blir mer uttalt. Hvis kjønnsinkongruensen vedvarer inn i puberteten kan man ikke forvente at den noen gang vil forsvinne eller kan påvirkes av psykoterapi (Skårderud, m. fl, 2018, s.470).

Beate har sine opplevelser i forhold til en nær relasjon:

Søsteren min tok det veldig fint, hun har vært veldig støttende, og tuller litt med det og. Veldig opptatt av at jeg ikke skal være redd for å si det til noen, at jeg skal være meg selv, også er det jo søskenbarna som har vært veldig opptatt av at jeg er jo meg uansett hvem jeg liker, så det er vel de som vet det best da (Beate).

Jeg ser positive holdninger fra søster og søskenbarn som har vært støttende. De respekterer henne for den hun er. Det gjør det lettere for Beate å kunne være seg selv fullt ut som det normale. Det sier litt om hvordan samfunnet er og hvilke informasjon disse innehar om lesbiske. Det kan også ha noe med relasjon å gjøre, at hun har et godt forhold til din søster og søskenbarna. Dersom relasjon hadde vært dårlig fra før kunne det også ha ført til mindre kontakt.

Transkvinnen, Christina beskriver en annen opplevelse enn Beate:

De tok det egentlig veldig greit for de har sett det hele tiden at det var et eller annet, og så var det noen som ble veldig overraska, så halve familien kutta jeg jo kontakt med for familien min er veldig kristne og gammeldagse av seg, og så faren min har jeg ikke noe særlig kontakt med så da gadd jeg ikke å bry meg noe om det (Christina).

Det fremkommer ulike reaksjoner fra familien som fikk vite om dette, så halve familien kuttet informanten kontakt med fordi de ble veldig overraska. Har ikke mye kontakt med far så hun brydde seg ikke noe om det. Jeg tolker det som at hun hadde liten relasjon til far i forkant. Den halvdelen som ble tatt bort er nok i utgangspunktet ikke den nærmeste familien som informanten har hatt kontakt med hele livet. Man fjerner vanligvis ikke en god nær familie bort hvis det har vært en veldig god relasjon.

David fikk et merkelig spørsmål, som han ga uttrykk for under intervjuet, den kunne de spurt seg for. Han mente at det hadde vært bedre å heller spurt om hvilke muligheter han har i stedet, da de homofile kan også skaffe seg eget barn på andre måter.

Nei altså de fleste var jo typisk jeg har alltid visst det, det er det mye av men hadde jo et tilfelle med farfaren min eller spesielt farmoren min, som sa «nei nei», den begrunnelsen den gang var; men hvem skal dra generasjon videre i den lille familien? (David).

Det var ikke bare positivt for denne informanten heller, der farmor og farfar ikke godtok det og lurte på hvem som skal dra generasjon videre i den lille familien. De er bekymret over at det ikke kan komme flere barn inn i familien, og det tenker jeg er et bevis på liten kunnskap hos denne generasjon. Det finnes muligheter som de ikke vet om. De trenger mer informasjon og de må være interesserte i å få denne.

Guro, som er transkvinne, har møtt på ulike holdninger innad i familien.

Mamma, søstera mi og broren min som er 1 år eldre enn meg tok det bra men de andre synes det var rart. De har ikke gjort meg noe, ikke støtta meg ut, men de synes det er en tilvenningssak liksom, og det forventet jeg ikke, for har ikke så god kontakt med de (Guro).

Jeg ser også her at det er ulike holdninger i forhold til å respektere den andre, det er kun mor, søster og bror som tok det bra men de andre synes det var rart. De andre er de andre nærmeste i familien. Det er en tilvenning å skulle si hun i stedet for han. Han bryr seg ikke noe om det siden relasjon er dårligere her med mindre kontakt enn de andre. Det tyder på at det hadde vært mye tyngre dersom en god relasjon ble brutt.

Reaksjoner fra venner

Jeg tenker at de reaksjoner som kommer fra venner er like aktuelle og spørre om, og de kan igjen påvirke informantene både positivt og negativt. Dersom de blir møtt med gode forståelsesfulle reaksjoner, blir det lettere for de å være seg selv fullt ut. Hvis de ikke blir møtt med forståelse bidrar det til at de blir ambivalente, i forhold til sin kjønnsidentitet. Guro hadde en positiv opplevelse rundt dette.

De tok det bra tror jeg, ja, de fleste har tatt det bra, de som vet det, dem har vel egentlig sagt at dem har vist det hele tiden. At dem bare venta på at jeg skulle si noe. Så det var en lettelse. Her ser vi at det har gått bra og formidle det, de hadde sett og venta bare på når vedkommende skulle si noe. Informanten kjente på en lettelse når de fortalte dette. (Guro).

Sammenlagt fra de alle tok alle vennene det bra og respekterte de for forandringen de var gjennom. Flere av de viste allerede om det, så noen ble ikke overraskende.

Adam formidler en positiv opplevelse og hans venner hadde fått inntrykket av at han var transmann:

Ikke noe problem, derimot, der hadde jeg to venner eller to venninner som bare, ja vi viste det egentlig, vi bare satt og venta på det. Så det var ikke noe problem i det hele tatt, det var fort og ferdig (Adam).

Christina ble møtt med andre reaksjoner fra sine venner:

Alle hadde jo sett at det var et eller annet, noen ble litt overrasket over at det var så ille, men ikke født i feil kropp, mange trodde jeg var bifil eller sånt, men de fleste har tatt det veldig greit. Mange av vennene mine kjenner skeive, de kjenner mennesker som er tøft i feil kropp (Christina).

Da hun formidler seg selv til sine venner, får de en reaksjon i starten, og det er naturlig, siden de har kjent Christina som kvinne i flere år, men må omstille seg til å respektere henne som transkvinne. På bakgrunn av at vennene har kunnskap om skeive, forstår de Christina på en god måte.

David har kun møtt på positive opplevelser:

Min aller beste venn...han ble vel litt satt ut, som jeg føler er en normal ting, bestevenner, alle sånne småting, men det var ingen problem. Ingen negativitet fra venner heller. Følte meg respektert og det ga meg en boost, for man føler at man er litt annerledes og man blir trukket ned på et nivå som kanskje ikke alle er på. Når man blir godtatt så er det lettere og fortelle det til flere mennesker. Så det var veldig bra og det setter jeg stor pris på (David).

David forteller at det var overraskende for hans bestevenn når han formidlet at han var homofil, men tok det fint likevel. Når han fikk respekt fra starten ble det lettere å formidle dette til flere mennesker.

Frida har også kun positive opplevelser fra sine venner:

Alle vennene mine hadde forstått det før jeg kom ut, så jeg fikk ikke noen spesiell reaksjon på det. De forstod det vel fort når jeg tok med meg jenter hjem fra byen og begynte å kommentere jenter i stedet for gutter (Frida).

Det har vært en behagelig opplevelse for Frida også, da hun fikk bekreftet fra venner at de allerede visste om at hun var lesbisk. De hadde observert dette før Frida fortalte dette, ved at hun kommenterte jenter.

Opplevelsen etter at man har formidlet det til omverdenen

Det siste spørsmålet i intervjuguiden handler om hvordan de har det etter at de har formidlet det til omverdenen. Her ser vi en tydelig forskjell på før og etter formidling.

Adam deler sin opplevelse:

Mye bedre, altså, det å kunne bære seg selv på alle måter, er jo så mye bedre, du kan, du må ikke overtenke på ting, om du er for feminin, for maskulin, burde jeg snakke på den måten eller oppføre meg på den måten eller, den type ting da. Nå så, helt noe annet, for å si det sånn, nå kjenner folk meg, dem ser også at jeg er mye mer komfortabel med meg selv, og har det bedre med meg i forhold til det (Adam).

Her ser vi at informanten formidler noe svært viktig, det å være seg selv uten å tenke på hvem man er. Det kommer klart frem positivitet i forhold til å formidle sin kjønnsidentitet, en lettelse over at de endelig har klart å si det til noen. Informanten blir møtt med respekt.

David deler også sine tanker:

Kjempebra, det er på en måte ikke noe jeg går og tenker på, at en homofil, det er bare en mann i gata (David).

Det er så fint sagt og jeg tyder det som at selv om man er homofil er man som alle andre. Informanten er trygg på seg selv og sier at han ikke går og tenker på det, siden han er den han er uansett.

Frida som kom ut som lesbisk har bare gode opplevelser etterpå:

Jeg føler meg hel. Det er ingenting jeg skjuler og det er deilig å tenke på at jeg er så heldig som for lov til å være den jeg er, 100%. Etter å ha fortalt det viser det gode følelser, og det ikke er mer å skjule slik at personen kan være seg selv fullt ut (Frida).

Guro som er transmann har også litt annen informasjon som er spennende å se på:

Jeg har det vel mye bedre, men jeg kjenner vel på det, forteller det de til andre at det er ikke tøft å komme ut som trans, men det som er tøft er den prosessen etterpå, all ventetiden, tenkte på operasjoner, kostnader, også har jeg prøvd å innse at, jeg kommer til å bli kvinne, men jeg kommer ikke til å få barn (informant.7, Guro).

Det er tydelig at informanten har det mye bedre nå, men at det er tøft å komme ut som trans, med all venting på operasjoner, kostnader. Det er heller ikke mulig å få barn etter at man bytter fra mann til kvinne, noe som han har innsett. Det er mye tanker og følelser i denne prosessen, der Guro må være selvstendig i forhold til å velge behandlingssted.

Følelsesregulering og selvregulering er sentrale i modellen om mentalisering. Vonde, opplevde minner kan komme tilbake som ubearbeidede gjenopplevelser av en smertefull situasjon, og de vanskelige følelser kan lede oss til å forsøke å ruse, sulte, spise eller skjære dem vekk. Den dårlig regulerte selvfølelsen kan føre oss mot den overdrevne anstrengelsen for å mestre, vinne, prestere og bli anerkjent (Allen m.fl., 2003).

Det handler om at de tar valget med å formidle og bestemme seg for å være agent i sitt eget liv og å kommunisere. Mentalisering er et begrep som er knyttet til dannelsen av identitet. Det bidrar til eierskap og ansvarlighet for egne handlinger og valg, og de skal ikke bare være et offer for «det som skjer». Mentalisering er også et annet ord for at vi har både en intuitiv og eksplisitt opplevelse av sammenheng.

Vi har alle mange ulike roller i løpet av uke eller dagen, men vi har likevel en opplevelse av kontinuitet og sammenheng. Selv om følelsene svinger, så mister vi ikke helt oss selv (<https://psykologisk.no/2016/05/hva-er-mentalisering/>). Med god mentalisering kan evnen til å føle klarere bli bedre, og med de mentale tilstander vi utveksler med andre er alltid forbundet med følelsesmessige kvaliteter. Mentalisering handler om å se den andre bedre, i form av at vi bestreber oss på å forstå det indre livet av følelser og tanker og det gir grunnlag for sunne relasjoner (Allen, 2006).

Kombinasjonen av å ha en rimelig følelse av seg selv og en følelse av andre som bidrar til tilknytning, hjelper oss mennesker til å tåle motgang, tap og traumer og vanskelige følelser uten å henfalle til fryktreaksjoner, eller til destruktiv og selvdestruktiv atferd. Regulering av følelser og mestring kan bidra til valg og fleksibilitet. Det bidrar igjen til at vi kan sette oss mål og legge opp rimelige realistiske planer for å komme dit. Det kan igjen bidra til de sterkeste beskyttelsesmekanismene et menneske kan ha; mening og håp (Allen m.fl., 2003).

6.1.1 Oppsummering av forskningsspørsmål 1

Forskingsspørsmålet utfyller opplevelsene som mine informanter har i forhold til det å bli møtt som det individet de er som lesbiske, homofile eller transperson. Temaene identitetsutvikling, mentalisering og kjønnsinkongruens har vært hovedfokuset. Disse henger nøyaktig sammen og påvirker hverandre. Det er flere spennende historier om hva som fikk de til å fortelle om sin kjønnsidentitet. De er først igjennom sin erkjennelse av egen situasjon uavhengig av sin personlighet, er det ulike måter å se dette på. Noen tar lett på det og beskriver at jeg er meg uavhengig om jeg er homofil og liker gutter eller ei. Jeg synes det er interessant å følge mine informanter gjennom fortellingene der de beskriver godt hvordan de opplever sin hverdag, frem til alle andre som de ønsker skal få vite dette. Måten informantene tenker å gå frem på er nøye planlagt, men før den store nyheten slippes, er det økt ambivalens i forhold til tankene om hvordan andre kommer til å møte dem. De er redde for å miste gode venner og familie, men det går stort sett veldig bra for de som er intervjuet. De er ofte usikre på hvilken måte de skal gå frem på og formidle dette, over sosiale medier, over et møte eller telefon og de sitter for det meste igjen med en positiv følelse. Det blir en overgang for nære relasjoner og skulle benytte et annet navn, pronomen og tenke/forstå den andre vennen/familiemedlemmet som det vedkommende formidler. Det tar ofte litt tid før de forteller dette, men de beskriver følelsen som utholdelig, det å ikke klare å være seg selv 100%.

Det viser seg innad i familien hos noen av informantene at de har tenkt at det har vært noe, men at de ikke har spurt direkte om dette. Onkelen til Christina som er psykolog ønsket ikke å gjøre dette, da han mest sannsynlig viste hvor mye det kunne såre henne. Derfor lot han vente og det førte til at hun kom frem selv, og det kan tenkes at det er det beste, at man finner det virkelige selvet man har og formidler dette når det føles rett.

Homofile og lesbiske trenger ikke å forholde seg til klinikker og ta valg i forhold til utseende og kropp, som derimot transpersoner må gjøre. De må være selvstendige i å finne klinikker som de ønsker å utføre behandling ved, og finne ut av hvilke kirurgiske inngrep de ønsker. Transpersoner må også dekke en god del utgifter selv, men eksakt hva går jeg ikke inn på. De kan ikke ha en psykisk lidelse i sin journal for da får de ikke dekning til kjønnskorrigerende behandling ved Rikshospitalet.

6.2 Forskningsspørsmål 2.

Hvordan opplever personer som identifiserer seg som enten lesbisk, homofil eller transeperson at de har det psykososialt etter at de har formidlet sin kjønnsidentitet?

Forskningsspørsmålet innehar seks analytiske spørsmål som omhandler hvordan de nærmeste forstår deg med dine reaksjoner, fysiske, psykisk og sosiale utfordringer på skolen og jobben, hva som er positivt i hverdagen, om de er i jobb nå hva de gleder og gruer seg til og hvordan de har det nå sammenlignet med før man formidlet dette. Forskningsspørsmål to fikk temaet psykososiale utfordringer der undertemaene skam og sårbarhet er sentrale. Psykososiale utfordringer er et stort begrep men mitt inntrykk er at alle informanter møter på det i sin hverdag.

Det psykososiale handler om at det sosiale og det psykiske inngår i en kontinuerlig prosess av gjensidig påvirkning (Skærbæk & Nissen, 2014). Hvordan informanten har det før og etter at de har formidlet sin kjønnsidentitet er viktig i forhold til hvordan man kan hjelpe, hvis de er i behov av det. Det er ikke enkelt for denne gruppen mennesker og selv skulle ta kontakt med hjelpeapparatet, når de ikke vet hvordan de skal håndtere situasjonen. Det er ikke alle som har en støttende familie, som kan bistå med å undersøke hvilke psykologer eller andre behandlere som kan noe om dette tema. Det er gjerne fastlegen den enkelte henvender seg til, som angår helsen vår. Begrepet psykososial er satt sammen av to deler, psyko- og sosialt. Det speiler en antakelse om at menneskets indre (psykologiske) liv henger sammen med dets sosiale liv.

Psykososialt arbeid vil være rettet mot å redusere sosiale og økonomiske ulikheter som påvirker individers og gruppers helse og beskytte de mot sårbarheter. Problemstillingen min er psykososial og dermed bruker jeg det i mitt fagfelt der jeg søker å forstå, belyse analysere, diskutere og svare på denne. Psykososialt arbeid er et skjæringsfelt der fagpersoner fra ulike disipliner møtes for å løse, diskutere og reflektere over psykososiale problemstillinger (Svalastog.m.fl, 2019, s.26). Det handler om å hjelpe mennesker, og fremme bedre helse og velferd for individer og grupper. Jeg vil trekke frem et eksempel fra Skærbæk og Nissen (2014) som tydeliggjør transdisipliner som bevegelige og refleksive og som kjennetegner at det etableres nye ordninger av viten, forskning og praksisutøvelse. Jeg jobber selv ved en arbeidsplass med flere ulike profesjoner, som ofte har viktige refleksjoner omkring pasientene som har vedtak hos oss. Det er nyttig, der alle har ulik erfaring fra arbeidsfeltet, som kommer til nytte for pasientene og vi er avhengig av et tett samarbeid for å utgi den beste tjenesten.

Hvordan de nærmeste forstår deg med dine reaksjoner

Det første spørsmålet omhandler hvordan de nærmeste, som man har en god relasjon til forstår informanten etter at de har formidlet sin kjønnsidentitet. Det er ikke sikkert alle har tydelige reaksjoner.

Informant 2, Beate svarer på det første spørsmålet:

Mente at jeg ikke har hatt veldig mange reaksjoner. Jeg har kjent på skam og vært nedstemt fordi jeg ikke er som alle andre. De har tatt det fint og jeg har fått mye støtte (Beate).

Det er individuelt hvilke reaksjoner man møter og her forteller Beate at det ikke så mange. Informanten har kjent på skam og nedstemthet fordi vedkommende har følt seg annerledes i forhold til alle andre, noe som er naturlig. Informanten har fått mye støtte og de nærmeste har tatt det fint.

Skam kan forstås som en beskyttelse i utviklingspsykologiske sammenhenger. Det er en sterk følelse som gjør det vanskelig å beskrive det en skammer seg over. Almås & Benestad (2017) forteller at de har møtt mange mennesker som synes det er lettere å snakke om angst, depresjon og selvmordstanker enn det er å snakke om seksuelle lyster og tanker (Almås & Benestad, 2017). Man tilbaketrekkes og regulerer intimiteten med andre som kan beskytte en selv. Det finnes også en vond og ødeleggende skam som betyr handlingslammelse, tilbaketrekning, selvforakt og selvødeleggende.

Det kan føre til at man ikke vil gå ut blant andre (Skårderud.et.al,2018). I den manglende aksepten går vi inn i en dyp skam der smerten ved å se seg som en som ikke fortjener å bli elsket (Ibid).

Frida forteller om positivitet for henne:

De forstår med mer nå som de vet hvorfor jeg har vært usikker på meg selv. Nå er jeg åpen om min seksualitet (Frida).

Etter at Frida formidlet sin situasjon om at hun likte jenter, blir hun møtt med forståelse fra de nærmeste. De har sett at det har vært et eller annet, men visste ikke hva, så det ble lettere for de også.

Informant en, Adam har en lengre samtale som omhandler reaksjoner fra nær relasjon:

Jeg vet egentlig ikke helt, annet enn at, jeg er meg, for å si det sånn. Jeg har jo en farfar, og et par tanter og onkler på den andre siden av familien igjen, som ikke helt ser situasjonen. De forstår ikke hva som skjer her, og de klarer jeg ikke å ha et stort forhold til, for å si det sånn, men da er det heller ikke viktig for meg, hvis de ikke er villig til å prøve å forstå. Og da gidder ikke jeg å stresse med det, så jeg bare legger ifra meg sånne ting, og heller bare fokuserer på de nærmeste som bryr seg om meg(Adam).

Jeg tolker dette som at han har en veldig god selvfølelse med et godt selvbilde som klarer å ha denne holdningen. Han viser til at å bruke mye tid på de menneskene, selv om de er i familien, er ikke viktig når de ikke har respekt for hans kjønnsidentitet. Adam er åpen og ærlig om sin prosess og forventer at andre skal møte han som den har er.

Ekte selvfølelse oppstår når vi mestrer noe, eller når noen setter pris på oss, for noe vi har gjort mot dem. Blir vi for opptatt av selvfølelsen, kan det også hindre mennesket til å ta sjansen på å gjøre ting som man ikke mestrer så godt. Man kan la aktivitetene styres mot det som gir ros (Binder, 2018, s.150).

Transkvinne, Christina svarer på spørsmål en, som jeg har delt opp:

De fleste skjønner meg, av de nærmeste egentlig veldig godt, at det er lettere for meg å være mer utadvendt nå enn det jeg var før. Nå slipper jeg å tenke på å skjule trekkene, men nå kan jeg heller være mer naturlig (Christina).

Hun viser med dette at de hun har en nær relasjon til forstår henne og viser respekt.

Hun deler også sin opplevelse med bestevenninna hun hadde.

Den første jeg fortalte det til var bestevenninna mi i barnehagen. Hun innrømte at hun også hadde følt det at hun var feil. Når vi var hjemme hos hverandre pleide vi å bytte rollene. Oppfølgingsspørsmål: har dere kontakt fortsatt eller? Christina svarer: nei, hu ble så mye mobba på grunn av at hu var annerledes. Mobbingen gikk så hardt utover alt så hun endte opp med å ta livet sitt i 7.klasse. Vi viste ikke på denne tiden at det gikk an å være født i feil kropp så, og vi ble enig på den tiden at hvis det noen gang ble mulig, så skulle vi ta navnet til hverandre. Det er der navnet kommer fra, hu het det så da tok jeg navnet hennes når jeg endelig turte å komme ut. I og med at det lå et gammelt løfte bak det (Christina).

Christina hadde mye å formidle på dette spørsmålet og det ble naturlig å snakke litt mer fritt.

Dette er et svært tøft sitat, der jeg måtte reflektere over egne følelser. Jeg ble sittende med stirrende blikk og klump i magen, der jeg fikk en følelse av tomhet. Hva hvis jeg ikke hadde stilt informanten dette spørsmålet, ville personen fortalt med det da? Det var tøft å skulle høre på, men samtidig førte det til at jeg fikk et bilde av hvor vanskelig det faktisk kan være. Dette har nok vært veldig tungt for informanten, som opplevde dette, og selv om vi ikke snakket om de følelser som var tilstede da, vil jeg tro at hun følte seg tom og ensom innvendig. Det er ganske naturlig å oppleve en kraftig sorg når en nær person forlater en.

På spørsmål to som omhandler skolegang, fysiske, psykiske og sosiale utfordringer på skolen, kommer det frem:

På skolen så har det, har jo ikke sagt noe men det kom jo av holdninger som jeg har kjent litt på kroppen da. Hvor det er en del tulling knyttet til forskjellige legninger, også er det den innstillingen de har, om at det skal være en gutt og de skal hjelpe meg med å finne en guttekjæreste, og en dag skal jeg gifte meg med en mann (Beate).

På skolen viser enkelte elever dårlige holdninger rundt legninger. Noen påstår at de skal være en gutt og de skal hjelpe henne med å finne en guttekjæreste. Det kan være årsaken til at hun ikke føler seg trygg på å stå frem på skolen, siden det er mye tulling knyttet til ulike legninger. Det kan påvirke hverdagen til Beate både psykisk og sosialt, der hun ikke kan være seg selv. Hun svarer også på spørsmål seks om hva hun gruer seg til:

Jeg gruer meg til å gå på skolen, synes ikke det er noe gøy å skulle møte opp, er redd for å få de kommentarene som kommer så ofte, Så gruer jeg meg eller jeg går og håper på at dem ikke skal finne ut av det da (Beate). Oppfølgingsspørsmål fra intervjuer: Trives du godt på skolen med de faga og med den utdanninga du tar? Beate svarer: Det er det som veier opp, det er ikke så viktig når du har det miljøet ellers i hverdagen da, så har jeg jo venner på skolen men de vet bare ikke at jeg er sånn. Trives med dem bortsett fra det (Beate).

Informanten gruer seg til å gå på skolen for er redd for å få de kommentarene som kommer ofte. Hun håper at de ikke skal finne ut av at hun er lesbisk. Jeg tolker det som at skolehverdagen kan være tøff da Beate ikke kan være seg selv og vise seg som den hun er, men heller som en hun ikke er. Hvis de hadde møtt henne med en annen holdning, kunne det vært nok til at det kunne vært trygt å fortelle sannheten. Utdanningen trives hun veldig med så det andre betyr så lite.

Lesbiske og homofile blir ofte snakket om som ensartede grupper med typiske kjennetegn, som ofte er basert på stereotypier. Vi snakker ikke om heterofile som gruppe på samme måte. For mange lesbiske og homofile blir «komme ut» prosessen et livslangt prosjekt fordi de må stadig forklare seg for nye mennesker, hver gang med usikkerheten om hvordan de vil reagere. I tillegg til frykten for negative reaksjoner kan usikkerheten være så belastende at de velger å holde sitt privatliv hemmelig for kollegaer (Røndahl, 2005 i Grønningssæther, 2013). Etableringen av LHBT- kompetansesenter signaliserer at myndighetene i Norge anser ekspertkunnskap om deres livssituasjon og levekår som et statlig ansvar (Grønningssæther m.fl., 2013, s.18).

I spørreundersøkelsen om levekår for lesbiske, homofile og bifile i Norge kom det frem at flertallet av LHB – personer har god psykisk helse. De finner høyere andel psykisk uhelse blant disse, sammenlignet med heterofile, mest i aldersgruppen under 30 år og blant bifile kvinner.

I motsetning til Beate går skolegangen bedre for neste informant:

Transmann, Adam, svarer på spørsmål to:

Skole, ikke noe problem faktisk, jeg var jo åpen trans når jeg gikk på skolen i Oslo, det var en kristen skole itillegg, og der, hvis det var noe, så var det og bare åpne alle luker og snakk til alle som var der (Adam).

Her ser vi en godkjenning og aksept for sin forandring på skolen, selv på en kristen skole. Det er forskjellig fra skole til skole. Det virker som en støttende skole, som godtar alle.

Det kom frem noe viktig fra Adam som egentlig ikke er svar på spørsmålet men som jeg synes er viktig å se på, som omhandler kjønnskorrigerende behandling:

«Med meg selv, altså, nå og etter at jeg begynte, ser jo jeg mer feil med meg selv og kroppen hvis du skjønner, som hofter, pupper, lår, kurvene mine, ikke sant, hvordan stemmen min høres ut og, runde ansiktet mitt og alt det her, men det er og forvente når du begynner på hormoner, man blir mer sensitiv til seg selv, så det, det første året er vel, som er tøffest for det er da de største forandringene skjer, med alt egentlig» (Adam).

Det er ikke bare å skulle gå gjennom kjønnsbekreftende behandling der kroppen skal forandres totalt. Informanten sier at han ser mer feil med seg selv der kroppen er i en forandring, til å gå fra å være kvinne til å bli mann.

Jeg ser her at informanten innehar en positiv holdning til gjennomføring av behandlingen da vedkommende vet at det vil bli bra når hele behandlingen er over. Adam forteller at det er å forvente når du begynner på hormoner. Jeg tolker det som om at han har fått nødvendig informasjon fra behandler i forkant av behandlingsløpet og vet hvordan kroppen kommer til å forandre seg.

Behandlingen foregår ved Rikshospitalet. Det er klienten som forteller om sitt eget behov, og noen vil bare hormonellbehandling og noe kirurgisk inngrep ved å fjerne bryster mens kjønnsorganene forblir kvinnelige (Almås & Benestad, 2017). Det er veldig bra at det er klientens stemme som styrer forløpet. Informanten er i en tidlig fase, som fører til noen utseendemessige utfordringer. Informanten må jobbe med det kognitive på veien, derfor er det viktig for pasienten å få psykoterapi behandling i startfasen.

Tar med spørsmål to fra Christina.

Jeg gikk mest for meg selv, da jeg følte at jeg ikke passet inn noe sted så jeg valgte å isolere meg ganske mye, så på videregående skole havnet jeg i en ganske bråkete klasse, jeg var borte en time så var det egentlig ingen som merka det (Christina).

Informanten valgte å isolere seg i stedet for å være i klasserommet og i nærvær av andre elev. Den bråkete klassen bidro mulig til at hun bli enda mer stille og følte seg ubekvem. Dersom hun var bort en time så merket ingen det. Det er en følelse hun har, og ingen vet hva de snakket om når hun var bort, men det kan også hende at de så det. Jeg bruker narrativ forskning når jeg snakker med informanten der jeg vil ha tak i fortellingen. Det har viet stor interesse innenfor humaniora og samfunnsvitenskap og har en rikholdig litteratur som er i stadig vekst og utvikling. Fortellingene har en makt til å skape virkelighet og ikke minst til å skape subjektet. Narrativer er en psykososial tilnærming som viser at individ og samfunn er uløselig forbundet med hverandre i en slik grad at det er umulig å skille dem i en analyse. Det er to tradisjoner i forståelse av narrativer, den ene taler om livshistorie, den ser etter sammenhenger og mening i de mange fortellingene. Den andre taler om forskjellige historier som nødvendigvis ikke henger sammen men ofte kan være i strid med hverandre (Skærbæk & Nissen, 2014).

Frida svarer på spørsmål fire:

Jeg husker på skolen i gymmen at noen jenter reagerte på å skifte og dusje med meg, fordi de tror at bare du liker jenter så liker du absolutt alle jenter, så de var redd for å vise seg naken foran meg (Frida).

Jentene i klassen viste at hun var lesbisk så de ønsket ikke å skifte med henne. De trodde at hun likte alle jenter, og de var redd for å være naken foran henne. Disse jentene vil jeg si har en stereotypisk atferd til informanten der de forestiller seg selv noe som ikke stemmer, så opptrer de med en merkelig atferd. Det handler litt om holdningen til jenta, som bare kommer ut som lesbisk. Holdning betyr om vi liker noe eller ikke liker noe. Når man skal kartlegge holdningene til folk er tanker, følelser og atferd relevant. Roland og Auestad (2009) gjorde en landsdekkende spørreundersøkelse om mobbing og seksuell orientering blant 3046 elever i 10.klass. Blant homofile gutter var andelen 48%, dvs.24 gutter sammenlignet med heterofile gutter der andelen var 7%. Tallet for jenter var 18% blant lesbiske og 6% hos heterofile jenter (Grønningsæter m.fl,2013).

Mari Bjørkman (2012) skrev sin avhandling om lesbisk selvtillit – lesbisk helse, utfordringer og mestringsstrategier hos lesbiske kvinner. Hun utforsker hvordan minoritetsstress kan oppleves blant lesbiske kvinner Norge i dag og hvilke strategier de bruker for å mestre dette på en god måte. Det som kom frem som fungerer er åpenhetskompetanse, å ha lesbisk selvtillit og vektlegge de positive sidene ved å tilhøre en seksuell minoritet

Positivitet i hverdagen

David svarer på spørsmål fem:

Det var et godt spørsmål, familien min er en veldig positiv ting da, nå som jeg har fått meg halvveis kjæreste så er det en positiv ting, reisingen min, at jeg har mulighet til å være den jeg er og reise så mye jeg vil, oppleve verden, Jeg har utdanningen min, leiligheten min. Det er mye positivitet over eget liv og det har skjedd en forandring i livet. Kjæreste nesten og snart ferietur (David).

Informanten er stolt over det han har fått til og viser at han har et bra selvilde, der han har troen på seg selv og hva han vil med livet fremover.

Informant fem, Erik svarer på neste spørsmålet som omhandler hva de gleder og gruer seg til hver dag.

Gleder og gruer meg like mye til å stå opp, for jeg vet ikke hvordan dagen blir. Jeg er veldig avhengig av å planlegge. Jeg må ha noe å gjøre hver dag, eller så gidder jeg ikke å stå opp, da blir jeg liggende. Det trenger ikke nødvendigvis være noe jeg gleder meg til, men å se frem til (Erik).

Informanten liker at det skal skje noe om dagen, for ellers blir han mulig liggende i stedet for å stå opp og ikke gjøre noe. Jeg tenker at det er en mann som vil gjøre noe, men som tar dagen som den kommer. Det å bli liggende hvis noe ikke skjer kan bidra til at an kan føle seg nedfor og lite nyttig for andre.

Christina, transkvinne svarer på samme spørsmål:

Få begynt med behandlingen for nå har jeg holdt på med riksen i tre år. Det som gjør meg frustrert siden jeg ikke har så god råd. Da kunne jeg tatt det privat. På riksen er det fra 1-5år. Bryster har jeg fått hjelp til fra sykehuset i Thailand, så det er proteser.

Her har vedkommende holdt på med riksen i tre år og ikke kommet så langt i behandlingsprosessen, da det er flere faser man må gjennom først. Det skaper en frustrasjon og det er dyrt, slik at man må bruke lenger tid dersom man ikke har penger. Det påvirker den psykiske helsen. Det tar lenger tid å føle seg hjemme i sin egen kropp, for transpersoner, da behandlingen tar lang tid. De velger også behandlingssted selv og må stå for flere av kostnadene.

Guro, svarer på samme spørsmål:

Kanskje ikke hverdagsmessig, men gruer meg for fremtiden, gleder meg til å operere og sånn, men kjenner at jeg på en måte gruer meg og. Det å starte med å finne leger, klinikk, om jeg skal gjøre de i Norge eller utlandet. Riksen dekker bar nedentil og ikke noe annet (Guro).

Det kommer tydelig frem at transpersoner som skal gjennom kjønnsbekreftende behandling har en større belastning enn lesbiske og homofile. De trenger ikke å endre på noe.

Transpersoner må finne klinikker og lege selv og det er kostnadsfylt, da de får kun dekket en lite del av behandlingen som er nedentil, som er informasjon fra informant, Guro. Det er ved Rikshospitalet kirurgiske inngrep blir dekket, slik at det blir mindre kostnader.

Jeg ønsker å se sammenlagt på det siste spørsmålet som omhandler hvordan de har det etter å ha formidla det til omverdenen, sammenliknet med før. Alle har det mye bedre med seg selv,

siden de kan være seg selv 100%, de er ikke lenger innesperra i sin kropp og kan vise seg for andre sånn som de er. De har færre psykiske problemer etterpå. Familie og venner vet hvem de er og forstår hvorfor de ikke har vært seg selv. Jeg har trukket ut noen sitater, men sammenlignet for de alle syv er at alle sier at de har det bedre enn før de tok steget og formidlet sin kjønnsidentitet som lesbisk, homofil og transperson.

Christina deler sin opplevelse:

Jeg har det mye bedre, har blitt kvitt søvnproblemer, angsten har detti mye. Det er derfor jeg tar opp skolegangen igjen, ga meg også utpå å lage japansk hage, så holdt på nå i tre mnd. Har blitt mye mer aktiv nå etter jeg kom ut. Har helt annen ro (Christina).

Det psykiske har forandret seg mye, søvnproblemer og angst er mye bedre. Vedkommende har økt mestringsfølelse så tar opp skolegang og driver med hagearbeid, som vedkommende ellers ikke hadde orket. Livsstilen har sto betydning og kan slå ut mye hvis man ikke har en god søvnkvalitet.

Frida deler sine opplevelser:

Jeg føler meg hel. Det er ingenting jeg skjuler og det er deilig å tenke på at jeg er så heldig som får lov til være den jeg er, 100%.

Informanten har det bedre etter å ha fortalt at hun er lesbisk. Hun kan nå være seg selv 100%. Den følelsen de sitter igjen med etter å ha formidlet det er svært positiv og de har endelig mulighet til å være seg selv, og føle at andre respekterer de for den de er.

6.2.1 Oppsummering av forskningsspørsmål 2.

Det går igjen hos to av disse at besteforeldre ikke forstår og kontakten blir ikke lenger den samme. Det kommer tydelig frem hos flere at de også har antydnet at det var noe, men at de ikke ville si noe selv. Jeg undrer meg litt over, hva som er galt med å spørre personen selv, dersom de observerer noe som kan stemme med det man tenker. Er de redd for reaksjonen til vennen/familiemedlemmet? I min situasjon da jeg spurte min søster, gjorde jeg det mye lettere for henne. Hun reagerte først med sinne men til slutt takket hun meg for at jeg faktisk så det, da hun innrømte at det var sykt vanskelig å planlegge hvordan og til hvem dette skulle deles først.

På den andre siden er det tydelige skanser som viser klar stigmatisering på skolen hos en lesbisk informant som ikke kan komme ut på skolen da guttenes oppførsel ved skolen om å finne en kjæreste gjør det umulig. Sammenlignet med Frida som ble stigmatisert i garderoben i gymtimen, der jentene ikke ville skifte og dusje med henne. Adam sier at det gikk fint å komme ut på en kristen skole, så vi ser klare forskjeller på disse. Det er ingen fasit på dette, og det har mye å si med hvor man vokser opp og med hvem. Christina uttrykker en tristhet i forhold til skolen der hun gikk mye alene, følte seg utestengt i sin bråkete klasse og de la ikke en gang merke til når hun var borte. Adam var åpen transmann og snakket med alle om det, og det virket som det var mer trygge forhold på denne skolen. Jeg tenkte vel i utgangspunktet at det er tydelige forskjeller hos lesbiske, homofile og transpersoner når det gjelder ekskludering. Det ser faktisk ikke sånn ut i forhold til materialet mitt da flere viser en åpen inkludering. Manglende aksept og forståelse gir et større grunnlag for en dårlige psykisk helse.

6.3 Forskningsspørsmål 3.

Hvordan er relasjonen mellom deg som individ og lokalsamfunnet?

Med lokalsamfunnet mener jeg det om er nærmest personen, når det gjelder behandlingstilbud, eks. nærmeste dps, kommunale tjenester, psykolog og fastlege. Det samfunnet som informanten er omringet av, der hjelpen er. Det omhandler hvordan det er å treffe disse menneskene og hvordan relasjonen er. Forskningsspørsmålet inneholder tolv analytiske spørsmål som skal være dekkende.

Det er spørsmål som omhandler: hvordan de opplever at lokal- samfunnet imøtekommer (eller tilrettelegger for) at personer med ikke-heterofil kjønnsidentitet skal komme fram, aktuelle tilbud som finnes for LHBT og møtesteder for kun disse, hvem som har ansvar for tilretteleggingen, kontaktpersoner hos informanten hvis de har behov for å snakke med noen, opplevelser utenfor sin nære omgangskrets og hvilke spørsmål de kan få fra andre hvis noen vil bli kjent, hvordan de bruker sosiale medier, fremtidsplaner, opptatthet i det daglige, medlem i organisasjoner, om det er mer de vil fortelle og til slutt om jeg har glemt noe, samt hvordan det har vært å bli intervjuet. Nye temaer som ble skapt er; stigma, holdninger og kompetanse.

Det første spørsmålet omhandler møte med spesialisthelsetjenesten. Adam deler sin opplevelse:

Skal ikke skryte på noe store greier her, men altså, sånn som i min situasjon da, så er det ikke så mye hjelp å få her, altså folk vet jo ikke hvordan de skal forholde seg til meg (Adam).

Det er individuelt hvordan man bli møtt og vedkommende forteller at han ikke har hatt gode opplevelser i forhold til å få hjelp. Det kan tyde på at de menneskene han har møtt på ikke har nok kunnskap for å vite hvordan de kan hjelpe på en god måte. Det handler om kunnskap om transpersoner og det er ikke en selvfølge at alle innehar denne. Jeg som forsker vil tro det står litt på egen interesse og hva man brenner for selv. Den økende åpenheten omkring spørsmål om kjønnsidentitet fører til at behandlingsapparatet blir i større grad satt på prøve i forhold til egne holdninger til og kunnskap om kjønn. Det eksisterer mye uklarhet og forvirring på dette blant profesjonelle (Almås & Benestad, 2017). Fagpersoner trenger mer kunnskap om kjønn ut over personlige erfaringer og samtidig bli bevisst på egne holdninger til det uvanlige (Ibid,2017).

Informant 2, Beate svarer på spm.en:

Jeg er litt usikker, jeg føler det er veldig åpen for ulike legninger og kjønnsidentiteter, men er litt usikker på hvordan jeg føler de tilrettelegger, egentlig, er vel, tror ikke...er det verste stedet. Oppfølgingsspørsmål: Du føler deg inkludert i samfunnet til en viss grad, ikke stigmatisert? Svar: nei, tror det hjelper at jeg har mange venner som også er skeive og tror det gjør at jeg føler meg mer, jeg vet at før jeg fikk de vennene så følte jeg det jo sånn jeg føler det nå, jeg følte jo at jeg stod mye alene og at det ikke var greit i det hele tatt (Beate).

Beskrivelsen gir et godt innblikk i at det er åpent for ulike legninger og kjønnsidentiteter. Det virker som det er et godt nettverk med inkludering, og flere av vennene er også skeive som igjen kan bidra til mer inkludering. Informanten har kjent på begge følelsene, også det å stå alene med ensomheten, som kan bety færre venner som er skeive med en lavere forståelse.

Informant 3, Christina svarer på spørsmål en:

Nå som jeg har fått en psykolog, riksen krever at jeg skal gå til en psykolog, og den jeg har en spesial utdanning innen transseksualisme så hun hjelper meg mye i forhold til nav, for å få i gang skolen til høsten (Christina).

Det er krav fra riksen at psykologen man går til skal ha spesial utdanning innen transseksualisme, og hun hjelper Christina med å få i gang skole til høsten. Jeg opplever det som en god støttespiller for henne, der hun kan snakke om det som er vanskelig, samt støtte seg til personen når det gjelder nav.

Guro har positive opplevelser til samfunnet:

Opplever at lokalsamfunnet gjør alt dem kan for å normalisere det å være skeiv (Guro).

Det virker som det er positive holdninger når lokalsamfunnet gjør alt de kan for denne gruppen. Med en gang man føler seg normalisert så har man det mye bedre, istedenfor å føle at det er noe rart med en selv.

Erik, homofil forteller noe spennende som kan bidra til diskusjon:

Man møter jo allerede på en problemstilling i spørsmålet: hvorfor skal alt komme frem så veldig? Men jeg vil vel tro at samfunnet har blitt mer aksepterende, du ser de offentlige legger mer til for å understreke og inkludere, avhengig av kjønnsidentitet (Erik).

Det kan bli en diskusjon men det er et spennende spørsmål som det er vanskelig å svare på. For det burde egentlig ikke vært sånn at man må planlegge så veldig hvordan formidlings situasjon skal foregå. Det går igjen hos alle at det skal legges til rette og planlegges, og det er en spesiell dag. Hvorfor skal det være sånn? Jo fordi ingen andre vet om dette, kun en selv, noe som gjør det så spesielt, derfor er man usikker på hvordan den andre parten vil ta informasjonen, om det vil gå bra eller dårlig.

Samfunnet er mer aksepterende og det er mer naturlig da en stor del av befolkning er skeive. Det blir lettere og lettere å komme frem. Det vil føre til at færre ikke venter i flere år med å si noe til noen.

Den første samfunnsvitenskapelige teorien om kjønn tok utgangspunkt i begrepet kjønnsroller (Lorentzen & Muhleisen, 2006, s.65). Kjønnroller referer til kjønn som er et sosialt fenomen og ikke bare biologisk bestemt. Kjønn blir til ved at individet på grunnlag av det biologiske kjønn sosialiseres i en kjønnsrolle. Den sosiale formeringen skjer gjennom den primære (familien) og sekundære sosialiseringen i samfunnet (Lorentzen & Muhleisen, 2006). Fra vi blir født er alltid det første spørsmålet om det blir jente eller gutt og man forbereder seg med å ordne i stand soverom og gjøre innkjøp i blått eller rosa.

Kjønnsroller er forventninger til hvordan mennesker skal oppføre seg ut ifra det kjønn man innehar og vi formes av kjønnsrollene (ndla.no). Menn og kvinner er mer likestilte nå enn før og det forventes at begge parter bidrar like mye i arbeidslivet og i hjemmet med barn.

Kjønnsroller varierer ut ifra kultur. Vi lever i en hetero normativ kultur som tilsier at samfunnet er delt der en mann og en kvinne skal bygge bro og danne familie. Med ulik kjønnsidentitet så blir det et avvik i forhold til det systemet som er der. I serien «født i feil kropp» får de korrigert sitt kjønn, men finnes det andre alternativer? I denne diskursen tenker man ikke at det er noe galt med feminine gutter eller maskuline menn, og heller ikke at det har skjedd noe galt med utvikling av kroppene.

Jeg ble engasjert når jeg fikk se hva Brottveit (2018) skriver som et eksempel på et kritisk perspektiv i forhold til kjønn. *I et kritisk perspektiv kan vi derfor si at det den kjønnsbekreftende behandlingen gjør, er å tilpasse enkeltmenneskers kropp til samfunnets kjønnsroller, i stedet for å forandre på kjønnsrollene, satt på spissen: Vi skjærer i kroppen i stedet for å skjære i kategoriene (Brottveit, 2018, s.91).* Dersom flere av populasjon kommer frem slik at det blir en større andel som består av LHBT kategorien, vil det om noen år føre til at de ikke føler seg like mye annerledes og at det vil være et stort sprik mellom disse. Det er mer åpenhet i samfunnet om temaet og det er økt kunnskap på skole og i arbeidslivet som gjør at man blir møtt med respekt. Men det går an å mene at man bør arbeide for et samfunn der kjønnsrollene er romslige nok til at alle kan finne plass, uten behandling. Vi trenger et samfunn der man etterstreber å tilpasse kulturen til kroppene enn motsatt (Brottveit, 2017).

I skolen skal alle ha rett til en trygg og forsvarlig skolegang så når læreren har kunnskap om kjønnsidentitet og atferd, ord og uttrykk blir det bedre å kommunisere med eleven på en tillitsvekkende måte. Å ha kunnskap om tema er det første steget til forståelse. De menneskene som har en god kommunikasjon med lærerne vil føle seg trygge og de vil ha lettere for å åpne seg. Det er mer fokus på pensum om seksuell orientering og identitet på skolen nå. Helsesøster ved skolen er hovedpersonen som bør ha god kjennskap til dette feltet. Fra rapporten «skeiv på bygda» (2015) er det 24 personer som er intervjuet som kommer fra rurale strøk der det er under 20.000 innbyggere. Det er ulike positive og negative opplevelser fra det å vokse opp i en liten bygd. Man blir mer synlig i en liten bygd enn i storby og her fremstiller fem av informantene et negativt bilde av bygda. Det er særlig de litt eldre lesbiske kvinner som trives på bygda og er et godt sted for småbarnsfamilier.

Flere av informantene har samtalepartner de kan benytte seg av, psykolog og leger. Det sies at det er mye mer tilbud i storbyer som Oslo enn i de mindre byer. Her treffes de som er i samme situasjon. Det arrangeres «pride» hvert år i forskjellige byer og det er «pride» parade der alle kan gå. Det er et populært sosialt arrangement. Det er en større aksept for å være lesbisk, homofil eller transperson i dag enn for noen år tilbake. Kompetanseheving er på gang her. Felles for alle er at de bruker sosiale medier, som facebook, instagram og snapchat og det er positivt for å opprettholde kontakt med de nærmeste og få nye kontakter.

Tilbud for LHBT

Det andre spørsmålet omhandler hvilke tilbud som finnes for LHBT personer og møtesteder.

David forteller at det er et stort utvalg i storbyen: svarer på spørsmål.to:

Ja, mye, vi har et sted som vi pleier å være ofte, mange av vennene mine og, i Oslo er det vel 7-8 steder som vi kan gå på en helg, så er det veldig mye arrangementer i byen og (David).

Frida svarer på spørsmål.to:

Skeiv ungdom står alltid på for å ha et trygt sted å komme til. Denne organisasjon kan alle skeive benytte seg av. Det beskrives som trygt. Det er et møtested og noe og gå til (Frida).

Denne organisasjonen er sentral og er i flere kommuner. Skeiv ungdom bidrar til et fellesskap med likeverd og aksept. De har et felles treffpunkt, som er positivt for alle i denne prosessen.

Guro svarer på spørsmål tre som omhandler hvem som har ansvar for tilretteleggingen.

LHBT ommunity, men det blir mye på deg selv også, om du ikke strekker til, om du ikke tar tiltak til å søke hjelp, så sitter man der alene, kan ikke regne med å få ting servert heller. Det er hvert sitt ansvar for å søke hjelp, eller så er det ingen som ser det og kan gjøre det for deg. På spørsmål 4: Det blir psykolog og sex og samfunn som man hele tiden kan dra til. Jeg anbefaler til alle som er usikre og dra til sex og samfunn for å sette opp en time der (Guro).

Her deler informanten gode tips til andre om å dra til sex og samfunn som er i Oslo for å snakke med dyktige fagfolk og dette er gratis. De jobber for å forebygge seksuelt overførbare infeksjoner, uplanlagte graviditeter og abort.

David svarer på spørsmål fire som omhandler om han har kontaktpersoner i nærheten, der han har behov for å snakke med noen.

Jeg går jo til psykolog da så jeg er heldig sånn. Jeg tenker jo at jeg er godt fulgt opp av skeiv ungdom, så jeg er heldig sånn. Et eks. er en situasjon tilbake i tid når jeg møtte på en drapstrussel i Oslo under pride, og da var de tilstede med en gang (David).

Psykologen har en sentral rolle som kan lytte over hva som er tøft og møte han med de utfordringer som evnt dukker opp og snakke om tanker og følelser omkring dette. Skeiv ungdom er en inkluderende organisasjon som man kan melde seg inn i. Den tøffe situasjonen under pride hjalp han siden de var tilstede med en gang, som ga han en sterk trygg ramme.

Christina benytter seg av en familie nær relasjon som samtalepartner når ting er vanskelig.

Hun viser gode teknikker for å mestre sin psykiske helse:

Blir onkelen min som er utdannet innen psykologi. Kjenner jeg at jeg har ubalanse i kroppen så setter jeg meg ned og mediterer, og rydder opp i kroppen. Eller så løper jeg en tur i skolen med hunden min. Det er en måte og sortere tankene på (Christina).

Jeg tolker dette som at transkvinnen har en dyktig fagperson og familiemedlem som betyr mye og som forstår henne godt. Informanten viser gode mestringsteknikker, der hun mediterer eller løper en tur for å rydde opp i kroppen og sortere tankene på.

Nagoshi og Brzuzy (2010) beskriver transteori som et teoretisk perspektiv som søker å forstå transpersoners levde erfaringer, samt fremhever den fysiske utførelsen av både kjønnsidentitet og seksuell identitet. Et sentralt aspekt er fremhevelse av det fysiske uttrykket for å forstå ulike faktorer som kan innvirke på transpersoners liv.

En ungdom som bryter med kjønnsnormer i sitt uttrykk, kan oppleve mobbing, følelse av annerledeshet, stigmatisering og fremmedgjøring som følge av å skille seg ut. Et slikt teoretisk utgangspunkt kan forstås som både en kritikk og en forlengelse av feministisk og queer-teoretisk forståelse av identitet, og kan forklares slik:

Transgender theory encompasses and transcends feminist and queer theory by explicitly incorporating ideas of the fluidly embodied, socially constructed, and self-constructed aspects of social identity, along with the dynamic interaction and integration of these aspects of identity within the narratives of lived experiences (Julie Nagoshi & Stephan/ie Brzuzy, 2010:432). Transteori kan bidra til å skape en mer helhetlig forståelse av kjønn og kjønnsidentitet. Transteori omgår både den sosialkonstruktivistiske og det essensialistiske utgangspunktet i forståelsen av kjønn (Nagoshi og Brzuzy,2010).

Spørsmål fem som omhandler hvordan de blir møtt utenfor sin omgangskrets svarer Adam på dette og gir et blandet inntrykk:

Generelt greit egentlig, det skal jo sies at når jeg gjorde det offisielt på facebook da, og delte det med absolutt alle i hele verden, så forsvant vel egentlig halve vennelisten, men utenom det har det faktisk ikke vært noen problemer. Altså folk bryr seg egentlig ikke så mye, og hvorfor skal jeg drive å gå rundt og annonsere jeg er trans, når jeg bare kan introdusere meg som, også er det greit, ikke noe vits i å gjøre noe større ut av det egentlig (Adam).

Når det ble formidlet på facebook og han sier til absolutt alle i hele verden, er det vel ikke mulig å få til dette men jeg tolker det som at det er de han har på sin venneliste og andre utenom som har facebook. Han sier at egentlig så forsvant halve vennelisten, og jeg lurar på hvorfor dette skjedde. Jeg antar at det ikke er gode venner som gjorde dette uten å få en prat med han først. Informant viser at det ikke innebar en sårbarhet i forhold til det, og vedkommende bare hever seg over de. Informanten er seg selv og de ser ingen vits å lage noen stor greie av det. Adam er bevisst sin identitet og hvem han står frem som, med en god selvtillit.

Transpersoners reaksjoner kan oppfattes som fiendtlige og tilbaketrukne for omgivelsene. Det hjelper derimot og ha kunnskap om tema så kanskje man kan se de nærmeste med andre øyer (benestad,2004). Årsaken til dette kan være at de ikke takler forandringen. Goffman utviklet begrepene stigma og stigmatisering for å forstå sosiale reaksjoner på sykdommer og samhandling, og skapes av samfunnet kultur og strukturer. Deres usikkerhet skapes grobunn for stigmatisering og forsterkes av stigmatiseringsprosesser. Stigma betyr at en person oppfattes som å ha en diskrediterende egenskap, noe som føres til at personen stenges ute fra det sosiale fellesskapet. Når omgivelsene skaper negative reaksjoner kan det føre til at man får en negativ selvidentitet fordi vedkommende retter de stigmatiserende holdningene ubevisst mot seg selv. De utvikler en opplevelse av å være annerledes enn alminnelige mennesker. Det å føle seg utenfor samfunnet påvirker den psykiske helsen og kan bli usikre på oss selv, få lav selvtillit og sosial angst er et vanlig problem. Goffman beskriver også hvordan psykiske lidelser kan lede til samhandlingsproblemer, innenfor familien og føre til at deres indre, sosiale orden bryter sammen (Norvoll, 2013).

Erik er også homofil og formidler sine opplevelser om samme spørsmål:

Nei altså, som oftest ikke noen problem. Det er veldig få som henger seg opp i at jeg er homofil. Det er jo noen som får med seg det, noen på byen som sier noe om det, noen treffer jeg på som har dårlige holdninger men sånn er det jo. Man må jobbe for å endre holdning. Jeg har en jobb å møte andre på riktig måte, med et åpent sinn, kanskje de ikke har kunnskapen om det (Erik).

Det å være homofil kan føre til en annen i imøtekommenhet i samfunnet, og det har gått veldig bra for Erik. Det kan komme mennesker med dårlige holdninger, men da prøver informanten å møte det på best mulig måte. Bronfenbrenner (1979) utviklet en utviklingsøkologisk modell mellom individ og samfunn. Menneskets sosialisering ble delt inn i fire nivåer som er mikronivå som er systemet man befinner seg i til daglig, mesonivået er det systemet som forbinder samspill mellom mikrosystemene og makronivået er de politiske og kulturelle tradisjoner, eks. normer og lovverk (uio.no). De homofile og lesbiske har fått rettigheter til å inngå ekteskap i kirken og likestilles mer med de heterofile. Det er et annet lovverk rundt transepersoner som ble beskrevet i starten av oppgaven.

David svarer også på Spørsmål fem:

Har aldri opplevd noe negativt, har vært og så har han en guttekjæreste og ikke noe mer. Jeg tror også det kommer an på hvordan man er som person selv hadde jeg vært en veldig feminin homofil gutt så ville det nok vært lettere med å komme med en slengbemerkning, men når det på en måte ikke er en veldig feminin person da, eller så tenker jeg også hvis man er en transperson eller om du er lesbisk som er litt mer gutt i seg kan du ofte få litt mer slengt.

Jeg opplever at det har vært greit for David og at han beskriver seg som en vanlig homofil person som ikke får slengbemerkninger etter seg.

Det som er vesentlig å drøfte er at samfunnet har blitt mer aksepterende på den ene siden innenfor legningene lesbiske, homofile og transpersoner jevnt over landet. Av mine informanter er det størst andel som har opplevd å bli møtt med åpenhet og respekt når de kom ut med sin fortelling.

Spørsmål seks som omhandler hvilke spørsmål som de kan få fra andre dersom noen vil bli kjent. Guro svarer:

Jeg får veldig mye spørsmål om jeg har begynt på hormoner enda, så får jeg veldig mye spørsmål om operasjonene mine.

Nærpersoner lurer på diverse og må spørre hvis de skal få svar. Spørsmål om han har begynt på hormoner og om operasjoner går igjen. Hun beskriver det som at det er veldig mye, og for meg virker det som en stressfaktor for Guro.

Erik svarer på spørsmål syv som omhandler hvordan de bruker sosiale media:

Det går mye i det her med psykiske helse, at man kan fortelle på facebook at jeg har en dårlig dag, men jeg er opptatt av å vise at det finnes andre veier.

Jeg ser at informanten har en stor ressurs med å kunne se positivt på det psykiske, at selv om dagen blir dårlig finnes det andre veier.

Spørsmål åtte innebærer hvilke tanker de har om sin egen fremtid. Jeg tenkte over i forkant om dette er greit å bli spurt om, og om hva jeg ville synes selv. Det er rom for å svare at man ikke har tenkt noe på det, eller så deler man det som er aktuelt i den situasjonen de står i akkurat her og nå.

Christina har flere fremtidsplaner:

Akkurat nå så er det å komme ut i jobb igjen. Har også fått jobbtilbud i USA når jeg er ferdig med utdannelsen, et forskningscenter der og en koral farm der borte(Christina).

Informanten har fremtidsplaner og har allerede fått jobbtilbud så dette er en motivasjon til å bli ferdig med skolegangen i Norge og bli ferdig med behandlingen. Dette er positivt når man står oppi en slik prosess, der man føler seg litt alene. Det bidrar til å flytte fokuset over til noe positivt, som igjen bidrar til positive tanker og følelser.

Guro har sine fremtidsplaner etter hun har fullført lærlingetiden sin:

Jeg tenker at når jeg er ferdig som lærling, 1,5år igjen så håper jeg på å flytte til USA, så det er fremtiden min, jobbe som frisør der. Vil jobbe mer ute, med shoots, på tv og sånn. Jeg håper at operasjoner har gått fint (Guro).

Det å bevege seg til et annet land og fortsette i yrket er spennende, og viser til at hun ikke er redd for nye utfordringer. Det tyder på at hun er positiv til forandring fra norsk kultur og hun har et ønske om å utvikle seg innenfor frisøryrket. Hun håper på å bli ferdig med operasjoner før dette.

Erik forteller om dine fremtidsplaner:

Tar den som den kommer. Jeg skal sikkert ha en mann, en leilighet i blokk så jeg slipper hagearbeid utendørs, så tror jeg at jeg vil ha en hund. Så langt har jeg kommet. Helst barnløs. Hvis jeg blir så gammel at jeg finner en mann som har fått barn, må det være tenåring om ikke annet (Erik).

Erik er reflekterende i sin uttalelse. Han har tanker om fremtiden og formidler hva han ønsker seg på nåværende tidspunkt i sin hverdag. Det virker som han tar livet som det falles seg og stresser ikke med å få en familie.

Spørsmål ti omhandler medlemskap i noen organisasjoner. Adam gir en beskrivelse av hvordan det er i storbyen.

I Oslo er det utesteder for LHBT der man kan kose seg på dag, kveld og natt. Så det trengs det mer av egentlig, muligheten til å bare kunne snakke med andre mennesker som er i samme situasjon, hvis du skulle lure på noe, hvis du skal utforske ting, ikke sant, begynne å forstå seg selv og den type ting (Adam).

I storbyen er det et større miljø med flere utvalg av utesteder for bare denne gruppen. Det gir mulighet for å snakke med andre og bli kjent med de som er i samme situasjon. De som bor utenfor Oslo må reise inn dit selv for å oppleve dette. Der informanten opprinnelig kommer fra er det lite utvalg av utesteder.

Det er bra opplegg for LHBT i storbyer der de kan føle seg inkludert og kan dele utfordringer og andre ting i hverdagen. Informant tenker å starte noe selv i et annet området, så det er en veldig positiv tanke og ta med seg videre.

Jeg har lurt litt på om jeg skal starte noe selv, begynne og snakke med noen mennesker og høre hva jeg må gjøre evt. Fått tak i et lokal, finne støtte, og så begynne å starte opp et eget (Adam).

Det siste spørsmålet i intervjuet handler om hvordan det har vært og bli intervjuet og hvis ja/nei, hvorfor det. En oppsummering fra dette i fra alle syv informantene:

Adam: litt moro egentlig. Det har jo vært bra spørsmål, og du er jo hyggelig selvfølgelig, og lett å prate med, det har vært moro. Beate: Det har gått greit, jeg grua meg litt, jeg følte at du var imøtekommende. Christina: Jeg synes det har vært helt greit, og kan være mye med at jeg er mer åpen i min prosess og skjemmes ikke over det lenger. David; jeg er veldig glad for å kunne bidra, hvis jeg kan få bidratt, det er veldig veldig viktig. Erik: helt greit, har vært en dialog og ikke bare sånn svar på den, så kommer et spørsmål, så svar på den. Frida: Det har vært spennende og kult å svare på disse spørsmålene. Det er spørsmål jeg normalt ikke tenker noe særlig over i hverdagen så det og faktisk tenke litt er deilig. Man blir jo mer obs på hvordan det egentlig har vært å komme ut som skeiv. Jeg smilte gjennom alt fordi det får meg til å tenke på hvor deilig det er å ha det så bra. Guro: Det har vært ganske greit, har blitt intervjuet før, så er ganske vant til det. Jeg synes det hjelper med å få mer klarhet i ting, er bedre at man spør enn at man lager sine egne tanker om det.

Informantene synes det gikk greit å bli intervjuet og det tyder kanskje på at det er gode spørsmål gjennom intervjuguide også. Jeg hadde ikke forestilt meg denne tilbakemeldingen i starten, og de svarte bra på de fleste spørsmål. Ingen synes det var pinlig å svare eller skjemmes over noe av det. De viste sin økte interesse av å bidra til prosjektet, og uten disse hadde ikke min forskning skapt denne oversikten.

6.3.1 Oppsummering av forskningsspørsmål 3.

Det viser til ulike positive og negative følelser omkring kunnskap fra fagfeltet, om psykologer, rikshospitalet kan bistå med behandling og informantene er nøye på hvor de velger å dra. Det finnes flere møtesteder for LHBT i store og små byer, og det virker som det er et inkluderings mangfold der ute. Det er gjerne en leder som har hovedansvaret for organisasjoner og planlegger eks.pride for det kommende året. Det virker som mine informanter har et støtteapparat i ryggen som de kan snakke med ved behov.

Det er nødvendig med et skolemiljø der lærerne har kunnskap om kjønnsidentitet og har dette i læringsplanen i rett emnet. Kompetanseheving for aktuelle yrker er på vei.

Det er et godt organisert nettverk som gir et økt fellesskap som de kan få en tilknytning til. Transpersoner må få behandling hos en psykolog som har nødvendig kunnskap om dette. Informantene bruker facebook til å formidle sin kjønnsidentitet, men noen tar dette over en samtale i stedet. Det er kanskje det lureste, for å unngå misforståelser. Dersom individet blir møtt med en positiv holdning uten fordommer, blir det lettere for dem.

Det er den enkeltes kropp, og de har sin fulle rett på å være seg selv, uavhengig om de tiltrekkes av kvinner eller menn eller har en kjønnsinkongruens. Informantene mine har flere fremtidsplaner, men transpersoner har en lang prosess, slik at de vil planlegge hva de vil med livet etter operasjoner. De har vært fornøyde med å bli intervjuet og har ikke noe mer å fylle inn når jeg spør de om det er mer de vil formidle eller har glemt.

7.0 Avslutning

Formålet med studien har vært å belyse problemstillingen: hva opplever lesbiske, homofile og transpersoner i prosessen med å formidle sin kjønnsidentitet?

Det jeg kommer frem til gjennom mine analyser med fortolkninger av datamaterialet blir drøftet i lys av teoretiske perspektiver. Det er mange spennende opplevelser knyttet til mine syv forskjellige informanter. Lesbiske og homofile har mindre bekymring totalt sett, sammenlignet med transpersoner. De må forholde seg til så mye mer i samfunnet, blant annet behandling ved klinikk som de selv har ansvar for og de har flere valg på veien, frem til de oppnår et samsvar mellom det kjønnet man tilstreber å ha.

Målet med studien har vært å se hvilke opplevelser disse tre kjønnsidentitetene møter på i hverdagen, og hvordan de håndterer situasjonen underveis. Informantene gir et tydelig bilde av hvordan det føles å «være født i feil kropp» eller skulle tre inn i et samfunn der man liker det samme kjønn. Med rett tilrettelegging og i imøtekommenhet i samfunnet, kunne mye vært lettere. Det er dessverre slik at to kjønnsmodellene er styrende, men jeg ser at det har skjedd en kraftig utvikling på temaet de siste ti årene. Nå har de fleste en større forståelse for kjønn. Individene blir møtt med økt forståelse og respekt. Informantens svar er individuelt, men det kan hende at dersom jeg skulle videreutviklet prosjektet med flere intervjuer, kunne man sett om det er større forskjeller hos disse. Dette er bare en liten del av noe så stort, men med syv informanter får man et godt inntrykk av hva de opplever.

Forskning rundt temaet bidrar til at folk blir mer opplyste i dag, som øker kunnskapen hos både fagpersoner innen helse- og velferdsfeltet og for privatpersoner. Vår selvfølelse kan påvirkes av vår egen kjønnsidentitet. Oppgaven har belyst hvordan kjønnsidentiteten kan påvirke oss positivt og negativt i møtet med samfunnet og våre egne holdninger til dette.

Temaet er relevant for ansatte i skolevesenet, i barnehagen, i boliger og andre arenaer der man jobber med mennesker, da det kan bidra til påfyll av kunnskap for å møte denne gruppen. Videre forskning kan være ved å kun ha fokus på enten lesbiske, homofile eller transpersoner med flere informanter å finne ut mer. Jeg ser også i etterkant at det hadde vært interessant og intervjuet transpersoner som er i gang med kjønnsbekreftende behandling og de som er ferdig med behandlingen. Forskning om lesbiske, homofile og transpersoner i arbeidslivet kan også være interessant. Det er viktig å bemerke seg at studien ikke kan generaliseres, da det er for få personer med i studien (Kvale & Brinkmann, 2015).

Litteraturliste

- Allen, J. G., Bleiberg, E. & Haslam-Hopwood, G. T. G. (2003). *Mentalizing as a compass for treatment*. Houston, USA: The Menninger Clinic.
- Allen, J. G. (2006). *Mentalizing in practice. Handbook of mentalization-based treatment* (s. 3–30). West Sussex: John Wiley & Sons
- A-magasinet, utgivelse uke. 47, s.31 (23.november 2018). *Kall meg Thomas*. Oslo.
- Almås, E., & Benestad, E.E.P. (2017). *Sexologi i praksis* (3.utg). Oslo: universitetsforlaget
- Andersen, N. & Malterud, K. (2013). *Seksuell orientering og levekår*. Bergen: Unihelse
- Andersen, N., & Slåtten, H. (2008). *Holdninger til lesbiske kvinner, homofile menn, bifile kvinner og menn og transpersoner (LHBT-personer): en landsomfattende representativ spørreundersøkelse*. Bergen: universitetet i Bergen, avdeling for samfunnspsykologi.
- Arntzen, M. & Kahrs. K. (2013). *De usynlige kjønn*. Bergen: fagbokforlaget
- Bakkeli, V. og backer G, A.(2013). *LHBT i arbeidslivet. En kunnskapsgjennomgang*. Fafo
- Barne- og likestillingsdepartementet (2016). *Trygghet, mangfold, åpenhet. Regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunnlag av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (2017-2020)* Oslo: Barne- og likestillings-departementet.Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/trygghet-mangfold-apenhet/id2505393/>
- Benestad, Ek. E. P (2004). *Transekjønn og diagnoser*. Stavanger: Hertervig Forlag
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101.
- Binder, P, E (2018). *Hvem er jeg? Om å finne og skape identitet*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Brottveit, G. (2018). *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Brottveit, G. (2018) *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder i kap.10, Analyse av kvalitative materialer i et vitenskapsteoretisk perspektiv*.
- Bolstad, 2019. ICD-11: Helse til alle kjønn. *Tidsskriftet for norsk psykologforening*. Hentet fra: <https://psykologtidsskriftet.no/kronikk/2019/02/helse-til-alle-kjonn>
- Bolsø, Agnes. (2010). *Folk flest er skeive, queer teori og politikk*. Oslo: forlaget Manifest.
- Bjørhusdal, Camilla Knudsen og Storøy Inger Camilla (2016). *Når kjønn blir en utfordring: Transepersoner og deres erfaringer*. Nord universitet
- Drage, Christina (2017) *kjønn i endring*. Universitetet i Bergen
- Elgvin, Olav, Kristine Bue og Arne Backer Grønningsæter (2013): *Åpne rom, lukkede rom: LHBT i etniske minoritetsgrupper*. Fafo
- Eggebø, Helga og Almli, Maria og Bye, Marte Taylor (2015) *Skeiv på bygda*. Steigen: Forlaget Nora
- Finch, Alvilde Aase (2016). *Det er ufattelig deilig når andre oppfatter deg som den du faktisk er!* UIO.
- Foreningen FRI: <https://foreningenfri.no/rosa-kompetanse/om-rosa-kompetanse-rk/Lest>
15.06.18.
- Grønningsæter, A,B, Kirstiansen, H .W & Lescher - Nuland, B, R (2013). *Holdninger, levekår og livsløp – forskning om lesbiske, homofile og bifile*. Oslo: Universitetsforlaget
- Grønningsæter, Arne og Nuland, Bjørn (2009): *Lesbiske og homofile i Sápmi*. En narrativ levekårsundersøkelse. Fafo

Helse og omsorgsdepartementet: strategi for seksuell helse (2017-2022) «snakk om det!»
hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/.../strategi_seksuell_helse.pdf

Hendricks & Testa (2012). *A Conceptual Framework for Clinical Work with Transgender and Gender Nonconforming Clients: An Adaptation of the Minority Stress Model.*

Heibek, Sissel og Marta Olivia Rosseland-Bakke (2018) *stemme og livskvalitet hos personer med kjønnsinkongruens*. UIO

Homokampen: www.kjellemann.wordpress.com, Lest: 10.01.18.

Johannessen, A., Tufte, P.A. og Cristoffersen L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag AS

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju (3.utg)*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Kjønn: <https://tidsskriftet.no/2010/02/kronikk/kjonnsoperasjoner-og-kjonnsdefinisjoner-hvor-sitter-kjonnet>). Lest: 10.10.2018.

Kroger, J. & Marcia, J. E. (2011). *The identity statuses: Origins, meanings, and interpretations*. I S. J. Schwartz, K. Luyckx & V. L. Vignoles (red.), *Handbook of identity theory and research* (s. 31-53). New York: Springer

Kulick, Don (1996). *Queer theory, vad er det och vad er det bra for?* Stockholm: scandinavian University Press.

Larsen, K.A. (2017). *En enklere metode*. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode, 2. utgave. Bergen: fagbokforlaget.

Langdridge, Darren (2007). *Phenomenological psychology. Theory, research and method*. Harlow: Pearson Education.

Lorentzen & Muhleisen (red) (2006) *Kjønnforskning - En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.

Lov om juridisk kjønn §2. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2016-06-17-46>

LDO (2007): *Like muligheter for alle i arbeidslivet*. Oslo: Likestillings- og diskrimineringsombudet.

Mallon, G.P. *lesbian and gay youth issues: A practical guide for youth workers* (2001).
Foundations of social work practice with lesbian and gay persons (1998).
The Harrington Park Press. Knowledge for practice with transgendered persons, 1999) *There`s no place like home: achieving safety, permanency, and well-being for lesbian and gay adolescents in out-of-home care settings* (2002)
Hentet fra scholar.google.no

Nagoshi, L.J & Brzuzny, S. (2010) *Transgender Theory: Embodying research and practice*.
Journal of women and social work, 25 (4): 431- 443.

NESH (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, jus og teologi*. Oslo: Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora. <https://www.etikkom.no/forskningsetiskeretningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>

Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier. Den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.

Norvoll, R.(red) (2013) *Samfunn og psykisk helse, samfunnsvitenskapelige perspektiver*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Nrk: www.nrk.no Lest: 30.04.18

Ohnstad, A & Malterud, K. (2006). *Lesbiske og homofile i møte med helse og sosialtjenestene*. Oslo: Det norske samlaget.

Psykologtidsskriftet: Hentet fra: psykologtidsskriftet.no/kronikk/2019.

Queer-theory: Lest: 15.02.19, hentet fra: guides.library.illinois.edu/queertheory/background.

Repstad, P. (2004). *Mellom nærhet og distanse*. Oslo: universitetsforlaget

Regjeringen: https://www.regjeringen.no/contentassets/6e1a2af163274201978270d48bf4dfbe/lhbt_handlingsplan_web.pdf lest: 15.06.18.)

Roland, E. & Auestad G. (2009). *Seksuell orientering og mobbing*: Universitetet i Stavanger: Senter for atferdsforskning.

Ruiz, Stine Grande (2016). *En kvalitativ studie om opplevelsen av stigmatisering relatert til det å være født i feil kropp*. UIO

Sex og samfunn: <https://www.sexogsamfunn.no/> Lest: 20.01.18

Skærbæk, E., & Nissen M. (2014). *Psykososialt arbeid – fortellinger, medvirkning og fellesskap*. Oslo: Gyldendal norsk forlag

Skeiv: <https://www.skeiv.no/Templates/Sections/Common/Article.aspx?id=902> Lest 20.01.18.

Skeiv Teori: www.snl.no/skeiv_teor.no. Lesedato: 25.02.19.

Skårderud, F (2016). Utdrag fra boken: *Moderne personlighetspsykologi*. Hentet fra (<https://psykologisk.no/2016/05/hva-er-mentalisering/>).

Skårderud, F. Haugsgjerd, S & Stanicke, E. (2018) *Psykiatriboken: sinn-kropp-samfunn*. Oslo: Gyldendal norsk forlag.

Sørli, A (2018) «*The Right to Gender Identity. A grounded life cycle perspective*». UIO

Sørli, A (2013). *Retten til kjønnsidentitet som Menneskerettighet*. UIO

- Svalastog, A.L., Kristoffersen, N, J & Lile, H, S. (red.) (2019) *Psykososialt arbeid – kunnskap, verdier og samfunn*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Testa, R.J., Habarth, J., Peta, J., Balsam, K., & Bockting, W. (2015). *Development of the gender minority stress and resilience measure*. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 2, 65-77
- Thagaard, T (2013): *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 4. utg. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thornquist, E. (2003). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori - for helsefag*. Bergen: Kunnskapsforlaget
- Trosby, Ellen Marie (2016) *Kjønnsidentitetstematikk i skolen. En kvalitativ studie av ungdoms erfaringer av å være født i feil kropp*. UIO
- Van der Ros, J. (2013). *Alskens folk. Levekår, livssituasjon og livskvalitet for personer med kjønnsidentitetstematikk* (Likestillingscenteret, forskningsrapport). Hentet fra <http://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00001926>
- Van der Ros, J. (2014). *Når kjønn er et valg; transpersoners inntreden i verden. Fontene forskning: et tidsskrift fra Fellesorganisasjonen (FO)*, 7(1), 56-68. Hentet fra <http://fonteneforskning.no/?app=NeoDirect&com=15/26323/0/2/a79766eb>
- Wennerberg, T & Arneberg, T.J (2015). *Selv og sammen om tilknytning og identitet i relasjoner*. Finland: Arneberg Forlag.

Vedlegg

- Vedlegg 1: Godkjennelse fra NSD
- Vedlegg 2: Informasjonsskriv til informanter
- Vedlegg 3: Intervjuguide

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD

Heidi Aarum Hansen
Remmen
1757 H ALDEN

Vår dato: 23.04.2018

Vår ref: 60029 / 3 / H JP

Deres dato:

Deres ref:

Tilråding fra NSD Personvernombudet for forskning § 7-27

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 22.03.2018 for prosjektet:

60029	Reaksjoner innenfor det skeive miljøet
Behandlingsansvarlig	Høgskolen i Østfold, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Heidi Aarum Hansen
Student	Tina Susanne Simensen

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er unntatt konsesjonsplikt og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 31.12.2019 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Vennlig hilsen

Marianne Høgetveit Myhren

Hanne Johansen-Pekovic

Kontaktperson: Hanne Johansen-Pekovic tlf: 55 58 31 18 / hanne.johansen-pekovic@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Tina Susanne Simensen, tina.s.kvarme@hiof.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 60029

FORMÅL

Formålet med prosjektet er å undersøke hva som har vært viktig for lesbiske, homofile og transkjønnede personer i prosessen med å erkjenne og formidle sin kjønnsidentitet.

UTVALG OG DATAINNSAMLING

Utvalget vil bestå av omtrent 8 personer som enten er lesbisk, homofil, transkjønnet kvinne eller transkjønnet mann. Datamaterialet vil bli samlet inn ved personlige intervjuer.

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Du har opplyst i meldeskjema at utvalget vil motta skriftlig informasjon om prosjektet, og samtykke skriftlig til å delta. Vår vurdering er at informasjonsskrivet til utvalget er mangelfullt utformet, og vi ber deg om å endre/tilføye følgende:

- fjerne opplysningene om at din veileder har et overordnet ansvar for personvernet. Siden det kun er du som skal ha tilgang til personopplysningene i prosjektet (som oppgitt i informasjonsskrivet), så er det du som må påse at disse oppbevares og behandles konfidensielt og etter institusjonens retningslinjer. - legge til kontaktopplysninger for veileder

Vi ber deg om å redigere informasjonsskrivet. Prosjektet kan deretter starte.

SENSITIVE OPPLYSNINGER

Det fremgår av meldeskjema at du vil behandle sensitive opplysninger om helseforhold og seksuelle forhold.

INFORMASJONSSIKKERHET

Personvernombudet forutsetter at du behandler alle data i tråd med Høgskolen i Østfold sine retningslinjer for datahåndtering og informasjonssikkerhet. Vi legger til grunn at bruk av mobil lagringsenhet er i samsvar med institusjonens retningslinjer.

PROSJEKTLUTT OG ANONYMISERING

Prosjektlutt er oppgitt til 31.12.2019. Det fremgår av meldeskjema at du vil anonymisere datamaterialet ved projektlutt.

Anonymisering innebærer vanligvis å:

- slette direkte identifiserbare opplysninger som navn, fødselsnummer, koblingsnøkkel
- slette eller omskrive/gruppere indirekte identifiserbare opplysninger som bosted/arbeidssted, alder, kjønn- slette lydopptak

For en utdypende beskrivelse av anonymisering av personopplysninger, se Datatilsynets veileder:

<https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk-skjema/veiledere/anonymisering-veileder-041115.pdf>

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Reaksjoner innenfor det skeive miljøet”

Bakgrunn og formål

Vi er alle mennesker inkludert i et samfunn der størst andel er heterofile. Min forskningsinteresse er individet som har en annen legning og jeg håper at forskningsprosjektet skal bidra til ny kunnskap innenfor feltet, da jeg tror det er et stort behov. Det virker som at denne gruppen blir sett på som en annen spesiell gruppe i forhold til alle andre. Prosjektet er en mastergradsstudiet ved høyskolen i Østfold, avd. psykososialt arbeid. Personene som deltar i prosjektet er valgt ut fra aldersgruppe og legning. Jeg ønsker å komme i kontakt med to homofile, to lesbiske, to transmenn og to transkvinner i aldersgruppen 20-30 år.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Studien innebærer en gjennomførelse av et kvalitativt intervju for å få inn datainnsamling til å svare på problemstillingen; Hva opplever de lesbiske, homofile og transpersoner i prosessen med å formidle sin kjønnsidentitet? For å finne denne informasjonen, trenger jeg å treffe på de menneskene som innehar denne erfaringen i sin prosess. Den enkelte er forskjellig, så her kan det komme frem mye spennende. Den enkelte deltar alene på et intervju som er semi-strukturert, som vil vare i opptil en time. Jeg ønsker å ta samtalen opp på bånd for at all viktig informasjon kommer med og ta notater underveis. Opplysninger om informanten registreres i en journal som oppbevares i et låsbart skap som bare forskeren kan se på. Spørsmålene i intervjuet vil omhandle hvilke reaksjoner som de skeive kan møte på og hvilke konsekvenser det får for hverdagen deres. Data registreres via en diktafon der hele samtalen blir tatt opp og benytter notater underveis, slik at all viktig info blir tatt med.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger (navn, alder, bosted. osv.) vil bli behandlet konfidensielt. De som vil ha tilgang til personopplysninger er kun deltakeren og jeg som forsker/masterstudent. Personopplysninger lagres for å ivareta konfidensialitet på en USB penn, og vil være i et låsbart skap, der ingen andre kommer til.

Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon, eller i uferdige tekster som diskuteres med veileder eller medstudentgruppa.

Prosjektet skal etter planen avsluttes Des 2019. Etter dette blir personopplysninger makulert og slettet fra diktafonen og USB penn.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet. Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Tina Simensen på 97014811. Min veileder er Heidi Aarum Hansen, Førsteamanuensis ved høyskolen i Østfold.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Problemstilling:

(Hva har vært viktig for lesbiske, homofile og transpersoner i prosessen med å erkjenne og formidle sin kjønnsidentitet?)

Endring av problemstilling etter februar 2019:

Hva opplever de lesbiske, homofile og transepersoner i prosessen med å formidle sin kjønnsidentitet?

Intervjuguide:

Innledningsvis ønsker jeg å presentere meg selv, hvem jeg er og hva jeg liker å gjøre på fritiden.

Hva ønsker jeg å få ut av intervjuet og hva som skjer i etterkant.

Informasjon:

1. Hvem er din nærmeste familie?
2. Hvilken utdanning har du tatt eller går nå?
3. Hva er dine interesser?

Forskningsspørsmål:

1. Hvordan opplever personer som formidler for første gang at de er lesbisk, homofil eller transperson å bli møtt i vennekretsen og i familien?

1. Hva fikk deg til å fortelle at du var lesbisk/homofil/transperson?
2. Hvordan foregår prosessen frem til man erkjenner annen legning?
3. Hvordan var prosessen for deg før du fortalte dette?
4. Hvordan fortalte du det? Ringte, sms eller i et møte?
5. Hvor lenge viste du om at du skeiv før du fortalte det??
6. Hvordan reagerte familien når du fortalte det?

(oppfølgingsspm: hva skjedde så, hva tenkte du da, hva følte du da, hva tenker du om det nå??)

7. Hvordan reagerte venner seg mot deg når du fortalte det?

(oppfølgingsspm: hva skjedde så, hva tenkte du da, hva følte du da, hva tenker du om det nå?)

8. Har du flere i nærmiljøet ditt som er skeiv?
9. Hvordan har du det nå som du har formidla det til omverdenen?

2. Hvordan opplever personer som identifiserer seg som enten lesbisk, homofil eller transperson at de har det psykososialt etter at de har formidlet sin kjønnsidentitet

1. Hvordan forstår dine nærmeste deg med dine reaksjoner?
2. Hvilke utfordringer har du møtt på både fysisk, psykisk og sosialt på skolen?
3. Er du i arbeid nå? Hvis ja, hvilke utfordringer har du møtt på både fysisk, psykisk og sosialt på jobben?
4. Hva er positivt i din hverdag?
5. Hva er det du gleder deg til hver dag? Hva gruer du deg til?
6. Hvordan har du det nå, sammenliknet med før du formidlet din kjønnsidentitet?

3. Hvordan er relasjonen mellom deg som individ og lokal-samfunnet?

1. Hvordan opplever du at lokal- samfunnet imøtekommer (eller tilrettelegger for) at personer med ikke-heterofil kjønnsidentitet skal komme fram?
(nytt spørsmål etter 1.informant)
2. Hvilke tilbud finnes for LHBT og møtesteder for kun disse?
3. Hvem har ansvaret for tilretteleggingen?
4. Har du kontaktpersoner i nærheten, hvis du har behov for å snakke med noen?
5. Hvordan opplever du å bli møtt utenfor din nære omgangskrets, i lys av din kjønnsidentitet?
6. Hvilke spørsmål kan du få fra andre hvis noen ønsker og bli kjent?
7. Hvordan bruker du sosiale medier?
8. Hvilke tanker har du om din egen fremtid?
9. Er det noe du er opptatt av i det daglige?
10. Er du medlem i noen organisasjoner?
11. Er det noe mer du ønsker å formidle? Er det noe jeg har glemt?
12. Hvordan har det vært og bli intervjuet? Hvis bra, hvorfor det, hvis nei, hvorfor det?